

Az infokommunikációs technológiai eszközök gyermeki beszédfejlődésre gyakorolt hatásai

Szerző: MURÁR NÓRA (gyógypedagógia BA)

Témavezető: DR. DÁVID MÁRIA, főiskolai tanár, Gyógypedagógiai Intézet

(Tanulás- és Tanításmódszertani – Tudástechnológiai Szekció: *Gyógypedagógia és infokommunikáció* szekciótagozat; 1. helyezés)

Időközben napvilágot látott a szerző tollából egykori pályamunkájának azonos című, rövidített változata, melynek bibliográfiai adatai:

MURÁR NÓRA: Infokommunikációs technológiai eszközök gyermeki beszédfejlődésre gyakorolt hatásai. In: *Kultúratudományi Szemle*, 5(2024), 4. sz., 77–90.

BEVEZETÉS

A pályamunkámban az információs és kommunikációs technológiák (továbbiakban: IKT), illetve az ÉKM (Konok és mtsai. 2020), tehát például a tabletek és telefonok használatáról és a beszédfejlődésre gyakorolt hatásairól lesz szó. Azért tartom fontosnak ezt a témát, mert az elmúlt években egyre nagyobb szerepet kapott a mi életünkben és a gyerekekében is az eszközhasználat (pl. online oktatás). Úgy gondolom, még nem is sejtjük, milyen jelentős hatásai lehetnek a későbbiekben a nagymértékű eszközhasználatnak. A kutatás fontosságát jelzi még, hogy az eszközök egyre több háztartásban jelen vannak, és ezáltal egyre több gyermeket érintenek. Még a gazdaságilag nehéz helyzetű háztartásokban is egyre több gyermek használ naponta digitális technológiákat. (1)

Azonban akihez eljut, nagy felelősséget is kap a kezébe. A gyermek akarva-akaratlanul találkozik az eszközökkel, játszik velük, köszönhetően a végtelen gyermeki kíváncsiságnak és természetesen annak, hogy szeretné szüleit utánozni. Így az is egy fontos tényező lesz, hogy milyen példát mutatnak a felnőttek. Emellett a szülőknek a televízió háttérbeli használata elvonja a figyelmét a szülő-gyermek interakcióról és a gyermeki játékról. A mobileszközök gyakori használata kevesebb verbális és nonverbális interakcióval jár a szülők és gyermekek között, és több szülő-gyermek konfliktushoz is vezethet. (1)

Ha a szülők eszközhasználati ideje magas, ezáltal a gyermeké is, és emiatt nem valósul meg a minőségi együtt töltött idő, annak feltehetően érezhető hatásai lesznek a későbbiekben. Ezen érezhető hatások közül egyet Boldizsár Ildikó (2014) meseterapeuta is említi egy interjújában. „A meseterápiára hozott gyerek, ha sokat néz tévét,

vagy folyamatosan internetet használ, nagyon nehezen mozdítható ki, mert már egy olyan nyelv birtokában van, ami szinte kizárja azt, hogy értse ezt a másik nyelvet.” (Boldizsár in: Szekeres, 2014) Emellett az animációs mesékben látható artikuláció nem felel meg az élő emberekének, és nem is alkalmas arra, hogy a gyermek tanuljon belőle. Kiforratlan szimbolikus, memória- és figyelemi készségeik miatt a csecsemők és kisgyermekek nem tudnak tanulni a hagyományos digitális médiából úgy, ahogyan a szülőkkkel való interakciókból, és nehezen tudják átvinni ezt a tudást a háromdimenziós tapasztalataikba. (1)

Egy másik kutatásban (Dávid és mtsai. 2016) az IKT-eszközöknek az expresszív szókincre gyakorolt hatásait vizsgálták. Ez alapján azt állapították meg, hogy a nyelvi fejlődés szempontjából is fontos foglalkozni a technológiai eszközök használatával és annak hatásaival.

A pályamunkámban arra keresem a választ, hogy ez a nagymértékű fejlődés a technológiában milyen mértékű hatást gyakorol a gyermekek beszédfejlődésére.

Ennek felmérésére Dávid és munkatársai (2019) alapján egy szülők számára szóló IKT-használati kérdőívet alkalmazok, és a részletesebb eredmény érdekében a Szól-e? vizsgálattal vetem össze.

A pályamunka felosztása a fentebb említett témákon végignézve a következőképpen alakul. Az első részben kifejtem az IKT-eszközök alapfogalmait és hatásait. Ezt követően a normál és az atipikus beszédfejlődésről írok, majd felvázolom azt, hogy miért okozhat változásokat az eszközök nagyobb mértékű használata. A második rész témája a kutatás kifejtése lesz. Itt a dokumentumelemzés és a kérdőív eredményeit fejtem ki. Majd elemzem a hipotéziseket, illetve hogy felvetnek-e újabb kérdéseket. Végül összegzem a végső gondolatokat, és feltüntetem az irodalomjegyzéket, a mellékleteket és természetesen a kérdőív kérdéseit is.

1. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

1.1. Az infokommunikációs eszközök fogalma, elterjedése és hatásai

Az első és legfontosabb, hogy a már sokat emlegetett IKT-eszközök fogalmát tisztázzam. „Az információs technika (IT) vagy információs és kommunikációs technika (IKT) a technológiák egész sorát fogja át. Nincsenek elfogadott módszerek az IKT definiálására, ami nem meglepő, mivel a fogalom a mobiltelefontól a személyi számítógépig, a műholdas hírközléstől a számítógéppel segített tervezésig és a számítógéppel integrált gyártásig, illetve a videófelvevőtől a szuperkomputerig, valamint a zsebszámológéptől a színes televízióig mindent magába foglal.” (Molnár, 2008: 258)

Az újfajta információs társadalom rohamos fejlődése a világ legtöbb pontján a XXI. század elejének a jellemzője. Ez a fajta fejlődés nemcsak a gazdasági fejlődés motorjának

tekinthető, hanem a társadalmi változások egyik mozgatórugójának is. (2) Prensky (2001) nyomán ezt a robbanásszerű növekedést és fejlődést a digitális technológiában nevezhetjük „szingularitásnak” is, hiszen megjelenésük olyannyira megváltoztatta az életünket és a világot, hogy már visszafordíthatatlanok. Ez a fejlődés azt is eredményezi, hogy egyre több emberhez jutnak el ezek az eszközök. A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (továbbiakban: NMHH) adatai alapján látható, hogy a mobiltelefon-előfizetések száma 1990-től 2019-ig több mint a háromszorosára nőtt (1. sz. melléklet). A számítógép-használók aránya Magyarországon 2005-ben 43% volt, és 2017-re már 75%-ra emelkedett (2. sz. melléklet). Végül pedig az internethasználók száma 1990-ben 10 ezer volt Magyarországon, 2019-re ez a szám 7784 ezerre emelkedett (3. sz. melléklet). Emellett a használat megnövekedése és a gyors elterjedés azt is hozza magával, hogy a gyerekek egyre hamarabb kapcsolatba kerülnek ezekkel az eszközökkel. Az USA-ban a 23 hónaposnál fiatalabb gyerekek átlagosan 42 percet, a kettő és négy év közöttiek átlagosan 2 óra 39 percet töltenek képernyő, nagyrészt TV előtt (Barr és mtsai., 2018 idézi: Csapóné 2019). Magyarországon Dávid és munkatársai (2020) 192 olyan szülőt kérdeztek meg, akiknek három év alatti a gyermekük, hogy milyen a gyermekük IKT-használata. Az ő adataik alapján a gyerekek 36,46%-a már két éves kora előtt használja a televíziót, 27,60%-a az okos telefont és 19,27%-a a tabletet. Egy másik kutatás adatai pedig azt mutatták, hogy míg a 2012-es adatok szerint a 3 évnél fiatalabbak alig pár százaléka használt okos telefont és/vagy tabletet, 2016-ban a 3-4 éves gyerekek már 54%-a használt mobil- és/vagy tablet eszközöket, a 4-5 évesek körében pedig ez a szám már 61%. (Konok és mtsai. 2020)

Azt gondolom, hogy mivel ilyen gyorsan és ilyen nagy számban terjedtek el az eszközök, fontos az általuk okozott változásokról és hatásokról beszélni. Az eszközök olyan mértékű átalakulást hoztak az életünkbe, hogy a generációink besorolásában is fontos szerepet kaptak. Ez azért érdekes, mert McCrindle és Wolfinger (2010) nyomán olvashatjuk, hogy ezek a címkék, melyeket a generációknak adtak, magát a generációs profilt tükrözték, és általában globálisan alkalmazhatók, így feltehetően az egész társadalmat érintik. Ez még inkább az ehhez kapcsolódó kutatások jelentőségét erősíti. Alapvetően a generációkutatásokat a 20. század második felére tehetjük. Több kutatás és számos vita is létezik ezek kapcsán, de a következőkben a meghatározó jellemzőket láthatjuk generációnként 1961-től, főként az IKT-eszközökre koncentrálva Komár (2017) írása alapján.

Digitális bevándorlók – X generáció (1961–1981)

Az ezekre az emberekre leginkább jellemző tulajdonságok a megoldáskereső, a megbízhatóság és a kontrollált magatartás. A szakmájukra igényesek, és a megfelelő tudásuk is megvan hozzá. A motivációjuk főként a munkájukhoz tartozik, tehát a pénz, a státusz és az, hogy a társadalomban minél fentebb juthassanak. Az ehhez a generációhoz tartozó emberek még nem a digitális eszközökkel nőttek fel, hanem később találkoztak velük. Nekik már idősebb korukban kellett az eszközök használatát megtanulniuk.

A digitális bennszülöttek első generációja – Y generáció (1982–1995)

Ez a generáció már egy teljesen más profilt mutat. Egyrészt már a modern technika fejlődésével nőttek fel, másrészt rájuk jellemző a mai világban sokat használt „multitasking”. Ennek meghatározására többféle megközelítés is létezik. Barabási (2008) szerint ez egy olyan készség, amely által több dolgot képes egyszerre az ember hatékonyan elvégezni. Motivációjukat tekintve az egyéni előrejutás helyett inkább szeretnek társakkal együtt dolgozni, és erősen hatnak rájuk a kortárs csoportok. Emellett viszont kiszámíthatatlanok és céltalanok lehetnek.

Netgeneráció / Digitális bennszülöttek – Z generáció (1996–2010)

Ismét nagy változás látható ebben a generációban az előzőhöz képest. Motivációjukat tekintve megváltoztak az emberi kapcsolataik és kommunikációjuk is azáltal, hogy ők már beleszülettek ebbe a világba. Jelentkezik egy probléma is, mely főként az online térhez köthető. A való világban nehezen kezelik a konfliktusokat, így agresszívbabak, és neheztett az indulatkezelésük.

Alfa generáció (2010–)

Erről a generációról még kevés információ van a birtokunkban. Több megközelítés is tartozik hozzájuk, van, ahol új, csendes generációként emlegetik őket, vannak esetek, ahol pedig megerősödött agresszió figyelhető meg náluk. Ez az a generáció, amely a kutatásom középpontjában áll, így az is céljaim közé tartozik, hogy erről a generációról konkrétabb képet alkossak, és több információt tudjak meg róluk.

Összességében látható, hogy a mostani gyermekek már az internet világába csöppennek bele, és emiatt egyre hamarabb léphetnek kapcsolatba az eszközökkel. Így különösképpen az új generációkra, vagyis Prensky (2001) és Tari (2011) szerint a digitális bennszülöttekre, illetve a későbbi generációkra vannak hatással az eszközök.

1.1.1. A digitális eszközök hatása a gyermekekre

„Nem rossz, nem nagyon rossz, hanem végzetes” – hangzik el Donauer (2021) szájából egy vele készített videóban. Ebben arról beszél, hogy az online platformok létrehozói tudatosan arra törekedtek, hogy az ember leggyengébb pontjára hassanak, és ezáltal kialakuljon bennük a függőség. Elmondása szerint az eszközhasználat már bizonyítottan anatómiai változásokat is eredményez. Egyes fiataloknál a jobb homlok- és halántéklebeny leépülését tapasztalták. Ez általában az idősebbeknél frontotemporális demenciaként ismert. Ebben az esetben az idős emberek teljes személyiségváltozáson mennek keresztül. Ez történik a fiataloknál is, hiszen egyre inkább jellemző rájuk az önzőség, az empátia hiánya, az önfejűség és a kíméletlenség. Donauer (2021) hangsúlyozza, hogy nem az eszközhasználat tényével, hanem a mértékével van a probléma. Az pedig a szülők felelőssége, hogy ezen a téren szabályokat vezessenek be, és egyfajta

mederben tartsák az eszközhasználatot. „20–20–20”, mondja Donauer (2021). Szerinte 20 perc után búcsút kell mondanía az eszköznek, bármit is készít a gyerek. Ezt követően pedig fontos, hogy társaságba vagy közösségbe menjen, és ott minőségi időt töltsön el.

Az Amerikai Gyermekgyógyászati Akadémia (2016) több egészségügyi és fejlődési aggályt is felsorakoztat, amelyek az infokommunikációs eszközökkel kapcsolatosak.

Az első az elhízás: Az óvodáskorban történő intenzív médiahasználat összefüggésbe hozható a testtömegindex növekedésével. Ez magyarázatot adhat a kisebbségi gyermekek elhízási kockázatának egyenlőtlenségeire, és megalapozza a későbbi gyermekkori súlygyarapodást. (1)

A második tényező, amit veszélyeztethet, az az *alvás*: Az eszközhasználat megnövekedett időtartama és a televízió, számítógép vagy mobilkészülék jelenléte a hálószobában a kora gyermekkori összefüggésbe hozható a kevesebb alvással. Még az esti órákban is IKT-eszköznek kitett csecsemőknél jelentősen rövidebb az éjszakai alvás időtartama, mint azoknál, akik nem voltak kitéve esti képernyőzésnek. (1)

A harmadik tényező a gyermekkori fejlődés: A népességen alapuló vizsgálatok továbbra is összefüggést mutatnak a kora gyermekkori történő túlzott tévénézés és a kognitív, nyelvi és szociális/érzelmi késedelem között, ami valószínűleg a szülő–gyermek interakció csökkenésének következménye. (1)

A negyedik a szülői médiahasználat: a szülők háttérben történő televízióhasználat elvonja a szülő–gyermek interakciókról és a gyermeki játékról a figyelmet. Emellett a mobil eszközök erőteljes szülői használata kevesebb verbális és nonverbális interakcióval jár együtt, így több szülő–gyermek konfliktust eredményezhet. (1)

Fontos azonban megjegyezni, hogy a hatások a különböző területek szerint eltérőek lehetnek. A kognitív képességek terén Dávid és munkatársai (2016) több kutatásra alapozva megállapították, hogy a gyakoribb számítógép-használat szinte minden feladatban gyorsuló reakcióidőkhöz vezethet. A mért képességterületeken tendenciaszinten statisztikailag is igazolható, hogy a ritka és az átlagos mértékű számítógép-használat egyes tanulói képességekkel pozitív összefüggést mutat, több képességvizsgálatnál konzekvensen az átlagos mértékű számítógép-használók értek el jobb eredményeket.

Greenfield (2009, idézi: Dávid és mtsai. 2016), felhívja a figyelmet arra, hogy negatív hatások is megjelennek az IKT-használat kapcsán. Szerinte a készen kapott ikonok, képek a szimbolikus gondolkodás fejlődését akadályozzák, illetve negatív hatást gyakorolhatnak a kritikai gondolkodásra és az absztrakt szókincsre. Tari 2011-es kutatása pedig arra tér ki, hogy az internetes keresőprogramok alkalmazása megváltoztathatja az emlékezeti teljesítményt, hiszen egy ilyen keresés során nem magát az információt, hanem az elérési utat jegyzi meg a felhasználó. Több külföldi szerző kutatásaira hivatkozva Dávid és munkatársai (2016) kiemelik azt is, hogy a gyakori eszközhasználat párhuzamba hozható az izmok és csontok problémáival, hiszen gyakran huzamosabb ideig egy statikus pozícióban maradnak az érintettek, és ez okozhatja

a nyak–váll területén és a hát alsó részén jelentkező fájdalmakat. Gyarmathy (2019) szintén a mozgás jelentőségét és annak hiányát említi.

„A 21. századra a technikai eszközök fejlődése, különösen az infokommunikációs technológia megjelenése, átalakította a mindennapokat. A mobilitás visszanyerése során a gyerekek a korábbiakhoz képest még kevesebb aktivitáshoz jutnak, mert a mobilitást lehetővé tévő eszközöket csak passzívan használják. Így az iskolaérettséghez szükséges mindennapi tapasztalatok elégtelenek.” (Gyarmathy et al. 2019: 116)

Mindemellett a viselkedés területén is veszélyforrást jelenthetnek az eszközök, hiszen az „internet számos serdülő számára oly mértékben addiktív lehet, hogy megnő a kockázata annak, hogy elveszítik a kontrollt viselkedésük felett (Eppright, Allwood, Stern és Theiss, 1999; Kaltiala-Heino, Lintonen és Rimpela, 2004). A számítógéptől való függőség a viselkedéses addikciók közé tartozik. Különösen azok veszélyeztetettek, akik hajlamosak a szociálisan inaktív életmódra, és akiknek alacsony az önértékelése (Demetrovics és Koronczai, 2010).” (Dávid és mtsai 2015: 169)

Zóka (2019) szerint az infokommunikációs eszközök egyre korábbi felhasználásával kapcsolatban egyes előnyök mellett több veszélyeztető tényező is felmerül. Szerinte vannak olyan eszközök, amelyek erősítik a társas kapcsolatokat, hiszen egyes játékokat közösen tudnak játszani akár a gyerekek, akár a szülők vagy a pedagógusok. Viszont ezeknek meg kell felelniük az életkori sajátosságoknak, és valódi tanulási tartalommal kell hogy rendelkezzenek. Emellett viszont hangsúlyozza, hogy ezek nem helyettesítik az igazi interperszonális kapcsolatokat. A képernyőmentesség mára már elérhetetlen, viszont az a szülők és pedagógusok felelőssége, hogy jól használják ezeket az eszközöket.

Összességében a hatás lehet negatív vagy pozitív egyaránt, de az biztos, hogy a digitális bennszülöttek Tari (2011) és Prensky (2001) szerint már megszokják ezt a fajta a gyors információszerezést, és képesek a párhuzamos feldolgozásra, illetve egyszerre több dologgal is képesek foglalkozni (multitasking). Chassikos és munkatársai (2016) azonban már ezt a jelenséget a 4 évnél fiatalabb gyermekeknél is megfigyelték.

1.1.2. Az infokommunikációs technológiák hatása az Alfa generációra

A kormány által 1536/2016. (X. 13.) kormányhatározattal elfogadott Magyarország Digitális Oktatási Stratégiája (2016) szerint erre a generációra (3–7 év) egyre nagyobb veszélyt jelentenek a nem megfelelően ellenőrzött tartalmak. Emellett itt is kiemelik a szülői minta fontosságát és jelentőségét. (4)

Gerebenné, Reményi és Rosta (2021) arról írnak könyvükben, hogy a mostani kisgyermekeknél a szenzomotoros rendszer lassabb fejlődése és gyengébb működése is előfordul. Szerintük ezt okozhatja a kevesebb és/vagy korlátozott mozgás, illetve az információs technológia gyors fejlődése, ezáltal a képi ingerek túlsúlya.

Chassiakos és munkatársai (2016) pedig a következőkre hívják fel a figyelmet: az eszközhasználat a korai korszakban, magas időtartamban és nem megfelelő minőségben

jelentős független előrejelzői lehetnek a rossz végrehajtói működésnek (impulzuskontroll, önszabályozás), valamint „az elmélet elme” hiányosságainak (azaz mások gondolatai és érzelmi megértésének képessége). Ezen a téren az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) Etológiai Tanszékén működő Alfa Generáció Labor is észrevette az eltérést. Szerintük az ok az lehet, hogy a sok használat elveszi az időt például a szerepjátékoktól, amelyek fontosak a megfelelő társas készségek fejlődéséhez.

Ezenkívül egy másfajta figyelmi feldolgozást is azonosítottak. Ezt Konok és munkatársai (2020) vizsgálták egy, az óvodások figyelmi működését vizsgáló kutatásukban. Azt az eredményt kapták, hogy a rendszeres ÉKM-használók a lokális ingerekre, míg az ÉKM-et nem használók a globális ingerekre voltak érzékenyebbek. Ennek részletesebb felfedésére Konok és munkatársai 2021-ben elvégeztek egy újabb kutatást. Itt az volt a cél, hogy bebizonyítsák, hogy az ÉKM-eszközök okozzák-e a figyelmi működések eltérését. Eredményképp pedig beigazolódott, amit feltételeztek. A vizsgálat során a gyermekek egyik felének ÉKM-eszközöket adtak, mielőtt vizsgálták volna a figyelmiüket, a gyermekek másik felének pedig nem ÉKM-es játékokat adtak. Ez alapján kiderült, hogy akár 6 pernyi eszközhasználat is befolyásolhatja a figyelmi működést. Ezt azzal magyarázzák, hogy ezeken az ÉKM-eszközökön általában nem látunk globális képet, csak akkor láthatjuk az egészet, ha tovább görgetünk. Illetve sok apró információt is tartalmaznak a képernyő egyes részei. A távlati hatásokról még folynak a kutatások, de ha pár percnél ilyen jelentősége van, valószínűleg a későbbiekben bekövetkezhetnek majd nagyobb változások is.

Habár itt már a hat perc jelentőségéről beszélünk, az Amerikai Gyermekgyógyászati Akadémia (2016) a kettő és öt év közötti gyermekek médiahasználatára egyórás korlátozást ír elő. Ez azért fontos, hogy a gyermekeknek legyen elég ideje más fontos dolgokra is, amik az egészségük és a fejlődésük szempontjából jelentősek (pl. a már említett szerepjátékok). Emellett a médiahasználati szokások kialakításánál meg kell előzniük az esetleges elhízást, illetve felhívják a figyelmet arra, hogy olyan tartalmakat alkalmazzanak a szülők, amelyek oktatási és proszociális tartalmakat érintenek, és hasznos a gyermekek számára.

1.2. A beszéd- és nyelvi fejlődés és az IKT-eszközök erre gyakorolt hatásai

1.2.1. A tipikus beszédfejlődés

„A 21. századi nyugati típusú társadalmakban a nyelvi képesség jelentősége óriási a gyermekek fejlődése és a felnőttek életszínvonala szempontjából. A nyelv egyrészt az információátvitel és -strukturálás egyik humánspecifikus leképezési rendszere, másrészt mind mennyiségi, mind minőségi értelemben az emberek közti kommunikáció elsődleges eszköze. Szándékos kommunikatív közléseink többségét nyelvi úton tesszük, és a legkifinomultabb, a tényeket legpontosabban tükröző közlések megformálására elsősorban a nyelvi kód alkalmas.” (Fehérné, Kas és Sós né 2018: 3)

Alapvetően az anyanyelvünk elsajátítása a világ minden nyelvén hasonló folyamaton keresztül zajlik. (Aradi és mtsai. 2019) A nyelv elsajátítása a méhen belül kezdődik, és feltehetően 14 éves korig tart, vagyis eddigre éri el a megfelelő fejlettségi szintet. (Rosta 2015) Fontos megemlíteni azonban, hogy magának a beszéd kialakulásának több feltétele is van. Balogh (2004) a következőket sorolja ide:

1. Az ingerekben gazdag beszélő környezet.
2. Azon szerveknek az épsége, amelyek a hangképzésért felelősek, illetve az ezen szervek megfelelő működéséért felelős beszédközpontok fejlettsége, épsége.
3. A hallószerveknek, pályáknak és ezek központjainak az érettsége, illetve fejlettsége.
4. A megfelelő beszédmegértés.
5. A hallási emlékezet, illetve a jelentéstároló képesség kialakultsága és jó működése.
6. A gyermekek megfelelő motivációja és maga az a hajlam, amely az utánzásához szükséges.

A pályamunkámban főként az öt- és hatévesek korosztályára szeretném helyezni a hangsúlyt, hiszen a Szól-e? szűrőeljárás az ilyen korú gyermekek vizsgálatára alkalmas. Így a következőkben az ebben az életkorban, illetve az ezt megelőző időszakban jellemző fejlődési utakat és fontos mérföldköveket szeretném leírni és megvizsgálni az IKT-eszközök használatának szempontjából. A beszéd- és nyelvi fejlődés szakaszainak elnevezéséhez és felosztásához Tancz Tünde 2011-es írását használtam fel, majd az egyes időszakokat kiegészítettem több kutatás és szakirodalom segítségével.

Magzati kommunikáció

A kommunikáció szempontjából a hallgatás és az odafigyelés korszaka az, ami már az anyaméhben elkezdődik. Húszhetesen képes a baba a zajokra reagálni, hiszen a hallószerve már elég fejlett ahhoz, hogy feldolgozza az amniotikus folyadékban átszűrődő hangokat (Karmiloff és Karmiloff-Smith, 2001, idézi: Györkö és Klein, 2018). Emellett és ennek köszönhetően az újszülöttek előnyben részesítik majd a terhesség alatt gyakran hallott szövegeket más szövegekkel szemben. (Györkö és Klein, 2018)

Preverbális szakasz (0–10. hónap)

Abban az esetben, ha a beszédfejlődés tipikus utat jár be, a beszéd- és a nyelvsajátításban a környezet nyújtja az egyik legnagyobb segítséget – először a család, majd az intézményes ellátás. A korai időszakban a legnagyobb szerepe az anyának van ezen a téren, hiszen egy sajátos nyelvet, a dajkanyelvet alkalmazza a gyermekével a kommunikáció során. (Neuberger, 2014) „A dajkanyelv használata [...] döntő fontosságú abból a szempontból, hogy stimulálja a csecsemők kommunikációs figyelmét és képességeit. [...] A társas közeget eleinte főképpen az édesanya biztosítja számára. Ha viszont ő ezt nem képes segíteni, az az anya-gyermek egymásra hangolódás nehezítettége mellett a csecsemő egész

kommunikációs fejlődését hátráltathatja.” (Hajtó és mtsai. 2019: 43) Több kutatásban is olvasható, hogy az eszközök kevesebb szülő–gyerek interakcióhoz vezetnek, itt pedig látható, hogy ez a hiány akár a beszédfejlődésben is negatív hatást okozhat.

A **nulla és három hónapos** kor közötti időszakban az anyanyelvre hangolódás szakaszában van a gyermek. A környezetének figyelmét sírással igyekszik felkelteni, így kommunikál. A második hónapban elérkezik a gögicselés korszaka is, ami főként a beszédszervek próbálgatásán alapul. (Hajtó és mtsai. 2019) Azonban a szülők, ha ezeket a próbálgatásokat is jelzésértékűnek tekintik, jelentést tulajdonítanak nekik, és ezt követően valami kellemes történik a babával (pl. etetik, szeretgetik), ez az önkéntelen hangadás a hatodik hónap környékére akaratlagossá válik, és valóban jelentése lesz. (Györkő és Klein, 2018) Három hónapos korában már a sírásának jellegét a szükségleteinek megfelelően változtatja a gyermek, és kettős magánhangzók is felfedezhetők benne (pl. au, oa). A családtagokat az ún. szociális mosollyal ajándékozza meg. A fejlődési szakasz végén jelentkezik a gögicsélést követő gagyogás, ami már anyanyelv-specifikus. (Hajtó és mtsai. 2019)

Hat hónaposan a gyermek kezdi megérteni a gyakran hallott szavakat. (Jusczyk, 1997; Tincoff és Jusczyk, 1999 idézi: Cole és Cole, 2006) Felfigyel a nevére, illetve figyel, ha hozzá beszélnek. Ezáltal párbeszédszerű helyzetekbe is bevonható. Megjelennek a kölcsönös figyelmi helyzetek is, amelyek fontosak a gyermek és szülő közötti kommunikáció során. (Hajtó és mtsai. 2019)

Kilenc-tíz hónaposan a gagyogás korszakában van a gyermek, és már felismerhető szótagszintű szólamokat mond. A gögicséléssel szemben ezt már kommunikációra is használja. Gesztusok segítségével kimutatja érzéseit. (Hajtó és mtsai. 2019) Emellett elkezd bizonyos kifejezéseket is megérteni abban az esetben, ha ezek ún. ritualizált helyzetekben hangzanak el. (Cole és Cole, 2006) Ekkorra már a gyermek triádikus interakciókban is részt vesz. Ez annyit tesz, hogy a páros cselekvés egy külső tényezőre irányul (pl. toronyépítés), és a lényeg a közös figyelem. (Tancz, 2011)

Egyszavas kijelentések szakasza (10–18. hónap)

Tíz-tizenkét hónaposan jelennek meg az első szókezdemények, de a gögicselés még tizenöt hónapos korig megmaradhat. (Tancz, 2011)

15 hónaposan is fontos, hogy a szülők nagy odafigyelést adjanak a gyermeknek, és minél több interakcióban vegyenek részt, hiszen ebben a korszakban a gyermek már szereti bevonni a szüleit is a játékába, és már ő maga is kezdeményezi az interakciót. Egyre több szót mond, és a gagyogás egyre inkább elhalványul. Egyre jobban utánoz, és tudomására jut, hogy a szavak használatával a felnőttek figyelmét képes magára vonni. (Hajtó és mtsai. 2019)

18 hónaposan már elkezd a szókincse nagymértékben bővülni. Emellett alkalmaz holofrázisokat és állandósult szókapcsolatokat is. (Hajtó és mtsai. 2019) A holofrázisok a gyermekek első jelentéssel bíró hangsorai, amelyek fromailag hasonlítanak a felnőttek

szavaihoz, funkció szerint pedig a mondataikhoz. (Tancz, 2011) Az első év végén jelentkezik a halandzsászás (expresszív zsargon), amit csak egy adott helyzet ismeretében érthetünk meg. (Gósy, 2000 idézi: Tancz, 2011)

Távirati beszéd és szótári robbanás (1,5–3 éves kor)

Másfél-két éves kor körül Tancz (2011) szerint a gyermekek beszédprodukciója jelentősen megváltozik, és egyre jobban, illetve bonyolultabban képesek használni magát a nyelvet. Erről a jelentős változásról ír Cole és Cole (2006) is. Szerintük teljesen átalakul kettő- és hatéves kor között a gyermekek mentális, illetve társas élete amiatt, mert egyre inkább képesek a nyelv használatára és megértésére. Emellett ekkor jut el oda a gyermek, hogy a holofrázisok helyett kétszavas mondatokban kezd beszélni, azaz eléri a telegrafikus beszéd időszakát. Ekkor ragokat és todalékokat még nem használ. (Tancz, 2011)

24 hónaposan már megért és végre is hajt egyszerűbb kéréseket. Szókincsét tekintve a passzív már 400, az aktív pedig kb. 50 szó. Egyre több dolgot szeretne felfedezni, érdeklődik. Ez is egy fontos része a beszéd és a nyelv fejlődésének. Ahhoz, hogy ez rendben mehessen, fontos, hogy ne a képernyőről tanuljon, hanem igazi felfedezések és aktivitások ériék a gyermeket, ezzel is gyarapítva szókincsét, megértését. Emellett a versek, mondókák és mesék is ezt segítik elő, leginkább úgy, ha ezt a szülővel együtt ismeri meg. (Hajtó és mtsai. 2019)

30 hónaposan már képes a hangalakot összekapcsolni a jelentéssel, és ezt rámutatással jelzi. Jelentkeznek az első mondatok, illetve szókapcsolatok. Már pár darab grammatikai eszköz is jelen van, például egyes todalékok, ezen belül a többes szám jele és a tárgyrag. Illetve jelentkeznek az én, enyém/tiéd szavak is. (Hajtó és mtsai. 2019) Tancz (2011) még ide köti a komplex kommunikáció általánosságá válását, illetve az érzelmi ideáknak a megjelenését.

A nyelv kialakulása alapfokon (3–6 éves kor)

Óvodáskorban (három és hat év között) a gyermek bekerül az intézményes ellátásba, így a beszédfejlődését már nemcsak az otthoni, de az óvodai környezet is támogatja. A friss szakirodalom (Hajtó és mtsai. 2019) ebben a korban a digitális eszközök használatának a leírásával kezdi a jellemzést. „Hatalmas a lehetőség, és óriási a veszély” – írják a szakirodalom szerzői az eszközökről. Vannak az eszközöknek olyan területei és megfelelő applikációi, amelyek a gyermekek hasznára válhatnak, viszont óvatosan és körültekintően kell megoldani az alkalmazásukat. Szerintük ez az időszak az, amikor már elkerülhetetlen, hogy a gyermekek ne találkozzanak infokommunikációs eszközökkel, és ne használjanak ilyeneket. Leírják azt is, hogy ez a generáció már teljesen más az előzőekhez képest. Nem a hagyományos utak mentén alakulnak a játékok alapjául szolgáló minták sem. Nem mindig az eddigi általános dolgokat, például kertészkedést és barkácsolást látnak az otthoni környezetben, hanem a felnőttek tevékenységei is

sok esetben a digitális eszközök köré szerveződnek, így ezt tapasztalják meg, majd viszik tovább a játékaikba. Erről írnak Konok és munkatársai (2020) is egy kutatásban, miszerint a digitális fejlődés, főként az ÉKM-ek, azaz okostelefonok és tabletek terén, nagy változást hoztak a kisebb gyermekeket érő tipikus élményekben is.

Hároméves korra a gyermek beszéde és artikulációja egyre érthetőbbé válik mások számára is. Emellett majdnem teljes biztonsággal alkalmazzák az igeidőket, a ragokat és a jeleket. (Bunta, Bóna és Gósy, 2016, idézi: Bóna, 2018) Az utasítások terén már az összetettebbek megértése sem okoz gondot. A szókapcsolatokat tekintve azok már akár három- és négyzavasak is lehetnek. (Hajtó és mtsai. 2019) Három- és négyéves kor körül jelentkezik az ún. verbális mámor. Ez azt jelenti, hogy a gyermek kommunikációjában az igék vannak túlsúlyban. (Gósy 1984, idézi: Neuberger 2014)

Négy-öt évesen már nagymértékben fejlődik a gyermekek kommunikációja. Azonban a szakirodalom felhívja arra a fontos tényezőre a figyelmet, hogy „a digitális világ folyton szóló eszközeivel, virtuális közösségi helyszíneivel könnyen elszigeteli egymástól a társalgó feleket. A kisgyermeknek az élő, a két vagy több fél között folyton áramló, a befogadás és a kimondás tekintetében egyensúlyban lévő közvetlen társalgásra van szüksége, hiszen most tanulja a társas együttlét lehetőségeit. A mesélés és a játéktevékenységek során így történik meg a fantázia és a gondolkodás nyelvi készségekkel való összekapcsolódása. A játéktevékenységek is egyre inkább társas közegben folynak az óvodában, így fontos, hogy az erre a korszakra jellemző szerepjátékokban is fokozatosan válik dominánssá a beszéd útján történő együttműködés” (Cole – Cole 2006, idézi: Hajtó és mtsai. 2019: 355)

A gyermekekre **hatéves** korában a kommunikáció terén főként az úgynevezett szituatív beszéd a jellemző. Ez azt takarja, hogy amiket mond a gyermek, még kiegészülnek olyan tényezőkkel és a szituációból következő kimondatlan információkkal, amelyeknek a megértése csak úgy lehetséges, hogy figyelembe vesszük a nyelvi és nem nyelvi tényezőket egyaránt. Öt-hat éves korában kezd kialakulni a gyermek beszédében az úgynevezett kontextusos beszéd is. Ennek jelentése az, hogy a gyermek által átadott információk közül már minden részlet a szövegből adódik. (Neuberger, 2014)

1.2.2 Az atipikus beszédfejlődés

„Az atipikus fejlődést úgy definiálhatjuk, mint a veleszületett állapot és a környezeti hatások eredőjeképpen létrejött eltérő fejlődésmenetet.” (Györfő, 2020: 83)

Fehérné, Kas és Sós né (é. n.) szerint a gyermekek többségének az anyanyelv-elsajátítása szinte láthatatlan módon történik. Viszont akadnak gyermekek, akik már a korai szakaszban nehézségekbe ütköznek. Többféleképpen manifesztálódhat egy nyelvi elmaradás:

- később a beszédindulás kezdetének időpontja,
- lassabb lehet a fejlődés sebessége;
- eltérhet annak minősége.” (Fehérné, Kas és Sós né é. n.).

Az atipikusság a beszéd és a nyelv területén komplex és sokféle okból kifolyólag jelentkezhethet. Danis és munkatársai (2011) szerint a nyelvfejlődési elmaradások hátterében az egyén képességdeficitjei, a környezeti támogatás eltérései és ezeknek kölcsönhatásai állhatnak. Lendvainé (2007) pedig a következőképpen osztja fel:

Ok szerinti kategóriák:

- organikus eredetű beszédzavar
- funkcionális beszédzavar
- pszichés eredetű beszédzavar
- környezeti tényezők okozta beszédzavarok

A zavar keletkezési körülményei:

- veleszületett zavar
- szerzett beszédzavar

A beszédfolyamatosság zavarai:

- a zöngképzés zavarai
- a beszédprodukción zavarai
- a beszédészlelés zavarai
- a beszédmegértés zavarai
- a beszédindulás zavarai

Fontosnak tartom kiemelni a környezeti tényezők által befolyásolt eltéréseket. A pályamunkám szempontjából ez az a tényező, amely nagyon lényegi, hiszen az IKT-eszközök ezen a téren képesek befolyással lenni a gyermekekre mint egyfajta környezeti tényezőkként.

A környezet okozta eltérések főként a nyelvi képességek terén jelentkezhetnek. A legmeghatározóbb ilyen környezeti tényezők az édesanya beszédkulturája, a szociális háttér, az intézményes nevelés és az, hogy milyen gyakoriak a közös figyelmi helyzetek a szülőkkel (például a meseolvasás vagy egyszerűen a beszélgetés). (Rosta, 2018) A pályamunkámban többször is említettem, hogy az eszközök nagy veszélyt jelenthetnek a szülő és a gyermek közötti kapcsolatra, és ezáltal egyfajta befolyásoló tényezői lehetnek a zavartalan beszéd- és nyelvfejlődésnek.

Azonban fontos nemcsak az okokról, hanem a különböző diagnosztikus kategóriákról is beszélni. A következő friss terminológia a képességterületek szerint a következőképpen osztja fel a beszéd- és nyelvi zavarokat nullától hétéves korig.

A 0–4 éves kor diagnosztikus kategóriái:

1. Beszédzavarok
  - 1.1. Hangképzési zavarok
  - 1.2. Rezonanciazavarok
2. Nyelvi késés

2.1. Expresszív nyelvi késés

2.2. Receptív nyelvi késés

A 4–7 éves kor diagnosztikus kategóriái:

1. Beszédzavarok

1.1. Hangképzési zavarok

1.2. Rezonanciazavarok (hipernazalitás, hiponazalitás)

1.3. Beszédfolyamatossági zavarok (dadogás, hadarás)

1.4. Artikulációs zavarok

1.5. Beszédmozgászavarok (verbális diszpraxia)

2. Auditív feldolgozási zavarok

3. Nyelvi zavarok

3.1. Expresszív nyelvi zavarok

3.2. Receptív nyelvi zavarok

(Gereben és mtsai. 2012)

Ez alapján látható, hogy melyek azok a területek a beszéd és a nyelv területén, ahol problémát észlelhetünk az óvodáskorban. Jelen kutatásban ez az időszak az, ami fontosnak tekinthető. A leggyakrabban előforduló zavar ekkor általában az artikulációs zavar.

Az artikulációs zavar Dodd (1995) szerint a beszédhanghibákon belül helyezkedik el. Azonban ha ezt a felosztást tekintjük át, akkor a beszédhanghibákon belül a fonológiai késés a leggyakrabban előforduló hanghiba. (Tar, 2017)

Még a diagnózis megléte nélkül, a *Gyermekút Lépések II.* kötetének (2019) szerzői alapján beszélhetünk egyes figyelmeztető jelekről, amelyek a lehetséges veszélyekre és az atipikusságra hívják fel a figyelmet, és segítséget nyújtanak a felismerésben. Ez alapján a következő jelekre kell odafigyelni korosztályonként a teljesség igénye nélkül:

Preverbális szakasz (0–10. hónap)

- Az édesanya nem használja a dajkanyelvet.
- A gyermek nem figyel az arcokra és a beszédre.
- Nem megfelelő a tónusszabályozás.
- A gőgicselés terjedelme/változatossága/hangszíne szűkül.
- A gyermek játéka közben nem ad hangot.
- Nem tartja a közös figyelmi és kommunikációs helyzeteket.
- A gagyogás visszaszorul.

Egyszavas kijelentések szakasza (10–18. hónap)

- A csecsemő nem figyel a nevére.
- Nem figyel a gondozóra, szülőre, és nem vesz fel szemkontaktust.

- Nem alakul ki a mutató.
- Nem bővül a gagyogás repertoárja.

Távirati beszéd és szótári robbanás (1,5–3 éves kor)

- Nem ért meg egyszerű utasításokat.
- Nem bővül a szókincse.
- Nem fejezi ki magát nonverbálisan gesztusok segítségével.
- Nem mutat a mutatóujjával, hanem egy adott felnőtt kezét irányítja, és ennek segítségével jelez.
- Kétévesen nem éri el a szókincse az 50 szót.

A nyelv kialakulása alapfokon (3–6 éves kor)

- A gyermek egyes szám második személyben kérdez, beszél, válaszol.
- Rövid párbeszédet nem vagy nehezen lehet vele kialakítani.
- A beszéde szinte csak panelekből, sémákból áll, és gyakori benne a névmáscsere.
- A gyermeknél szótalálási nehézség és gyenge mondatalkotás észlelhető.
- A gyermek beszéde nagyon nehezen érthető, illetve hangcseréi is inkonzekvensek, és/vagy a szavak szótagszerkezete sem érthető.

Összességében az látható a tipikus és az atipikus beszédfejlődést áttekintve, hogy az eszközök úgy tudnak főként negatívan hatni, ha a szülőkre hatnak. Mind abban az esetben, ha a szülő emiatt elhanyagolja gyermekét, mind abban az esetben, ha nem felelősségteljesen alkalmazza az eszközöket a gyermekkel szemben.

1.3. A digitális eszközök és a beszédfejlődés összefüggései

Az áttekintett szakirodalmak alapján látható, hogy az eszközök egyértelműen hatást gyakorolnak a felnőttekre és a gyermekekre egyaránt. Bár ez a hatás több területen is észlelhető, most a gyermekek verbalitása és a digitalizáció közötti kölcsönhatásra térek rá.

Több kutatás alapján ismeretes, hogy a mozgás és a beszéd között szoros kapcsolat van, illetve hogy az IKT-eszközök túlzott használata mozgásszegény életmódhoz vezethet. Viholainen (2002, idézi: Rácz, F. Földi és Barthel 2012) finn kutató is a beszéd- és a mozgásfejlődés kapcsolatát vizsgálta. Eredményei alapján arra következtetett, hogy az elmaradt mozgásfejlődés akadályozza a gyermeket a felfedezésben, és ezáltal a beszédfejlődés lelassulásához vezet.

Egy másik sarkalatos pont a beszédfejlődés szempontjából a szülő–gyermek kapcsolat.

Azonban a szülőknél televízió háttérbeli használata elvonhatja a figyelmet a szülő–gyermek interakcióról és a gyermeki játékról. A moobileszközök gyakori használata pedig kevesebb verbális és nonverbális interakcióval jár a szülők és a gyermekek között. (AAP Council on Communications and Media 2016)

Ezzel szoros kapcsolatban Chonchaiya és Pruksananonda (2008) a tévézés és a késleltetett nyelvfejlődés összefüggéseit vizsgálta. 56 gyermek adatai alapján kijelentették, hogy a korán elkezdett, gyakori tévézés és a nyelvi késés között összefüggés van. Hiszen azoknak a gyermekeknek, akik egyéves koruk előtt kezdtek el televíziót nézni, és napi több mint két órát töltöttek a tévé előtt, azoknál hatszor nagyobb eséllyel fordult elő nyelvi késés.

Emellett Zóka (2016) egy Fehérné és munkatársai (2018) által készített kutatást is említ, amelyben arról beszélnek, hogy a háttértévézés hatással van az anya és a gyermeke közötti kapcsolatra, hiszen csökkenhet az anya beszédkedve és beszédének színessége, ami a gyermek beszédfejlődését is akadályozhatja.

Dávid és munkatársai (2016) kutatásai mutattak rá, hogy az expresszív beszéd, az önálló fogalmazásban megjelenő verbális képesség területén az IKT-eszközöket keveset használók szignifikánsan jobb eredményt értek el.

Zemán (2020) pedig egy olyan vizsgálatot végzett, amelyben a fonológiai tudatosságot mérte a vizuális ingerek mennyisége szerint. Ebben a kutatásban arra jutott, hogy kapcsolat mutatkozik az eszközhasználat és a fonológiai tudatosság között. Eszerint az eszközök használatának növekvő mennyiségével egyre csökkennek a gyerekek fonológiai tudatosság-tesztben elért pontszámai.

2. AZ INFOKOMMUNIKÁCIÓS ESZKÖZÖK ÉS A BESZÉDFEJLŐDÉS ÖSSZEFÜGGÉSEI CÍMŰ KUTATÁS BEMUTATÁSA

2.1. A kutatás célja, kérdésvetései és hipotézisei

A kutatás célja, hogy megvizsgáljam, hogy milyen összefüggések jelentkeznek az IKT-eszközök használata és a beszéd- és nyelvi fejlettség között, melyek pontosan azok a területek, ahol érzékelhető a feltehetően magas eszközhasználat.

Több kutatás is kiemeli, hogy fontos a gyermekek verbalitása és a digitalizáció közötti kölcsönhatásról beszélni és minél részletesebben feltárni azt. Subrahmanyam és munkatársai (2001, idézi: Dávid és mtsai. 2016) szerint a vizuális intelligenciára, Tari (2011) szerint pedig az emlékezetre is hatást gyakorolnak az eszközök. Mindkét terület a Szól-e? egy-egy szubtesztjében megmutatkozhat. Zemán (2020) kutatása alapján a fonológiai tudatosság is változhat a különböző eszközök hatására, így erre a szubtesztre is különösképp hangsúlyt fektettem.

Az áttekintett szakirodalmak és a kérdőív alapján a következőképpen alakulnak a hipotéziseim.

1. Feltételezem, hogy a gyermekek jelentős százaléka már 2 éves kora előtt használja az IKT-eszközöket.

2. Feltételezem, hogy magasabb az aktív eszközhasználók aránya, mint a passzívaké a televízió, az okostelefon és a tablet használatára vonatkozóan.
3. Feltételezem, hogy a szülők többsége szórakoztatás céljából alkalmazza az IKT-eszközöket.
4. Feltételezem, hogy a felsőfokú szakképzettséggel vagy ennél magasabb szintű végzettséggel rendelkező szülők jobban kontrollálják a gyermekeik IKT-használatát.
5. Feltételezem azt is, hogy a televízióban/tableten/telefonon/számítógépen látottak megbeszélése a televíziózás és internetezés közben alacsony számban jelentkezik.
6. Feltételezem, hogy a verbális emlékezet terén gyengébben teljesítenek azok a gyermekek, akik több televíziót néznek. Így ez a Szól-e? szóemlékezet, illetve mondatisméltés szubtesztjében is érezhető lesz.
7. Feltételezem, hogy azon gyermekek, akik az ajánlásoknál magasabb időtartamban (több mint egy óra) használják a televíziót mint erős vizuális ingert, a hangtani tudatosság szubtesztben gyengébb eredményt érnek el.

2.2. A kutatás módszere és eszközei

A módszer tekintetében kvantitatív kutatási módszert alkalmaztam az elkészítés során, azonban a kérdőívben a szülőknek volt lehetőségük egyéni válaszokat is megadniuk. A két eszköz, amelynek segítségével a kutatást elvégeztem, a szülők számára készített IKT-használati kérdőív és a Szól-e? szűrőeljárás.

Az IKT-használati kérdőív a szülők számára készült egy előző kutatás alapján (Dorner et al., 2016), Faragó és munkatársai 2020-as kiegészítésével. Ők azonban a KOFA II. vizsgálatot alkalmazták még mellette, én ehelyett választottam a Szól-e? szűrőeljárást.

Az IKT-használati kérdőív 44 db kérdésből állt. Tartalmát tekintve az első részben a szülők jelölték azt, hogy részt vesznek a kutatásban, majd megadtak egy kódot, melynek segítségével össze tudtam vetni a gyermekek vizsgálati eredményeivel az övéket. Ezt követően a 21. kérdésig demográfiai adatokról esett szó, például, hogy milyen jellegű településen élnek, illetve hogy van-e a gyermeknek bármilyen betegsége, esetleg veszélyeztetett volt-e az anya a terhesség alatt. Ezután az IKT-eszközök számára és használatára vonatkozó kérdések következtek. Ezen belül esett szó arról, hogy milyen mennyiségben található meg az egyes eszközök a háztartásokban, van-e a gyermeknek saját telefonja/tablete/számítógépe stb.

Ezután a használattal kapcsolatos kérdésekre tértem ki, tehát hogy milyen minőségben használja a gyermek az eszközöket. Például, hogy passzívan (csak nézi, de nem használja) vagy aktívan (önállóan használja); illetve fontos tényező az is, hogy mikor kezdte el a használatukat, és milyen mennyiségben. Az utolsó részben pedig főként a szülői kontroll kérdéskörébe tartozó kérdések találhatóak meg. (Faragó és mtsai. 2020)

A másik kutatási módszer a Szól-e? szűrőeljárás volt. Az öt éves kori szűréshez is gyakran alkalmazzák a logopédusok a Kas Bence, Lórik József, M. Bogáth Réka, Sz. Vékony Andrea

és Sz. Mályi Nóra (2012) által kidolgozott Szól-e? szűrőeljárást. A szűrést csak logopédusok végezhetik el, és a felvétele körülbelül 20 percet igényel. Érdekesége, hogy tíz terület vizsgálatára is alkalmas, úgymint artikuláció, szóemlékezet, álszavak hallási megkülönböztetése, formaegyeztetés, nyelvtani morféma megértése és produkciója, álszóismétlés, mondatismétlés, hangatni tudatosság, figuramásolás és gyors képmegnevezés. Ezen területek megismerése nagy segítséget nyújt a későbbi terápia megszervezésében, hiszen ismeretet ad a gyermekek kiejtéséről, nyelvi produkciójáról, megértéséről és az olvasásra-írásra való előkészültségéről. (Kas és mtsai. 2012) A kutatáshoz azért választottam ezt a szűrőeljárást, mert így átfogóan látható a legtöbb terület, amely a beszéd- és nyelvi fejlettséggel kapcsolatos.

2.3. A vizsgálati minta

A vizsgálati minta megválasztásánál a gyermekek életkora volt a fő szempont, hiszen a Szól-e? vizsgálatot, mint már említettem, az öt és hat és fél év közötti gyermekeknél lehet alkalmazni és felvenni. Így ez alapján kerestem fel intézményeket és azon belül logopédusokat, óvónőket és szülőket, akiknek gyermekei ebbe az életkori tartományba tartoznak. Igyekeztem a lakóhely típusába is változatosságot vinni, így megyeszékhelyen, városban és faluban is kerestem szülőket. Összesen 50 fő vett részt a kutatásban (ebből három alkalommal az édesapa, 47 alkalommal az édesanya volt a kérdőív kitöltője). A gyermekek életkora átlagosan öt és fél év. A nemek arányát tekintve a kutatásban részt vevő gyermekek 56%-a fiú, 44%-a pedig lány. A szülők nagy része egyetemi vagy főiskolai diplomával rendelkezik. Életkorukat tekintve az édesanyák átlagéletkora 38 év, az édesapáké pedig 42 év. A gyerekek lakóhelyének típusa 46%-ban város, 38%-ban megyeszékhely és 16%-ban község, falu vagy annál kisebb település. Az édesanyák munkahelyi beosztását tekintve több mint fele (60%) alkalmazott – beosztott pozícióban van, az édesapákat tekintve 56% szintén alkalmazott – beosztott pozícióban van.

A szülők legmagasabb iskolai végzettsége	édesanya	édesapa		
	Fő (db)	Fő (%)	Fő (db)	Fő (%)
kevesebb mint 8 általános	0	0%	0	0%
8 általános	0	0%	0	0%
szakmunkásképző	4	8%	9	18%
érettségi	15	30%	17	34%
felsőfokú szakképzés	5	10%	10	20%
főiskola/egyetem	25	50%	14	28%
posztgraduális képzés	1	2%	0	0%
tudományos fokozat	0	0%	0	0%

1. számú táblázat: Az édesanya és az édesapa legmagasabb iskolai végzettsége

Forrás: saját adatgyűjtés, 2022

Az első táblázat alapján látható, hogy az édesanyák legmagasabb iskolai végzettsége 2%-ban posztgraduális képzés, az esetek felében főiskolai vagy egyetemi diploma, és 10%-ban felsőfokú szakképzésben vettek részt. 30% érettségivel rendelkeznek, és 4% a szakmunkásképzőt végezte el. Nyolc általánossal vagy annál alacsonyabb végzettséggel egyetlenegy kitöltő sem rendelkezett.

Az édesapák 28%-a főiskolai vagy egyetemi diplomát szerzett, 20% pedig felsőfokú szakképzésben vett részt. 34% érettségivel rendelkeznek, 18% pedig szakmunkásképzőben végzett. Ez alapján az látható, hogy a szülők nagy része egyetemi vagy főiskolai diplomával rendelkezik.

A szülők életkorát tekintve az édesanyák átlagéletkora 38 év, az édesapáké pedig 42 év. A gyerekek és a kitöltők lakóhelyének típusa 46%-ban város, 38%-ban megyeszékhely és 16%-ban község, falu vagy annál kisebb település.

Az édesanyák munkahelyi beosztását tekintve több mint fele (60%) alkalmazott – beosztott pozícióban van. 16% gyermekgondozási ellátást kap, 14% önálló vállalkozó, 5% alkalmazott – vezető pozícióban és 5% háztartásbeli. Az édesapákat tekintve 56% alkalmazott – beosztott pozícióban van, 20% önálló vállalkozó, 20% alkalmazott – vezető beosztásban és 4% háztartásbeli.

A szülők 37%-a vett igénybe bölcsődei ellátást, és csupán 12%-ban vett igénybe a család más, hat év alatti gyermekeknek szóló napközbeni ellátásokat (pl. játszóház, baba-mama klub).

Összesen négy esetben történt a gyermekek életében mélyreható változás (egészségi vagy környezeti, pl. válás, munkahely elvesztése, anya vagy apa elvesztése stb.). Emellett hat esetben írtak arról, hogy a gyermek édesanyja fokozottan gondozott volt a terhessége alatt (például magas vérnyomás, terhességi diabetesz stb.).

2.5. A vizsgálati eredmények

A kérdőív első felében a fentebb látható demográfiai adatokkal kapcsolatos kérdésekre kaptam meg a választ. A következőkben pedig magával az IKT-eszközökkel és a Szól-e? szűrőeljárással kapcsolatos eredményeket fogom bemutatni.

Az első ehhez kapcsolódó kérdésem arra vonatkozott, hogy hány IKT-eszköz található meg az egyes háztartásokban. Ennek kapcsán a következő átlagolt értékeket kaptam.

Eszköz	db (átlag)
Televízió	1,12
Okostelevízió	1,16
Okostelefon	2,36
Hagyományos telefon	0,14
Vezetékes telefon	0,26

Eszköz	db (átlag)
Tablet	0,66
Laptop/notebook/netbook	1,24
Asztali számítógép	0,6
E-book-olvasó	0,06

2. számú táblázat: IKT-eszközök száma a háztartásokban

Forrás: saját adatgyűjtés, 2022

A második számú táblázat bemutatja, hogy legnagyobb mennyiségben az okos-telefonok (átlagosan két darab) jelennek meg a háztartásokban, és csak ezt követően a televízió (átlagosan egy darab). Legkisebb mennyiségben az e-book-olvasók találhatóak meg. Az ezt követő kérdésben kitértem arra is, hogy a gyermekek rendelkeznek-e saját eszközzel. Összesen öt esetben jelezték azt a szülők, hogy a gyermeküknek saját telefonja van, viszont tíz esetben azt, hogy saját tabletjük/számítógépük/laptopjuk van.

Az Amerikai Gyermekgyógyászati Akadémia (2016) ajánlásai alapján a gyermekek számára 18–24 hónapos koruk előtt nem ajánlatos az IKT-eszközök használata, a videócsevegés kivételével. Emiatt a kérdőívben fontos volt erre a kérdéskörre is kitérni. Az én elérési körzetemen belül a következőképpen alakult azon gyermekek száma, akik már kétéves koruk előtt használták az IKT-eszközöket.

Az IKT-eszköz típusa	A kétéves kor előtt használók száma (fő)	Százalék
Televízió	14	28%
Rádió	11	22%
Vezetékes telefon / nem okostelefon	4	8%
Okostelefon	3	6%
Asztali számítógép	0	0%
Táblagép / „tablet”	3	6%
E-book-olvasó	2	4%
Kézi játékgép, pl. Nintendo, PSP kvarcjáték	2	4%
Olyan játékkonzol, amelyet testtel is lehet irányítani (pl. Wii, Kinect)	2	4%
Olyan játék, amelyet billentyűzettel, kézi vezérlővel vagy egyéb, nagyobb mozgást nem igénylő játékvezérlővel lehet irányítani	0	0%
Mp3-lejátszó	2	4%

3. számú táblázat: A kétéves kor előtt IKT-eszközöket használók aránya.

Forrás: saját adatgyűjtés, 2022

A harmadik táblázat alapján kirajzolódik, hogy az 50 gyermek közül mindössze 14 használta önállóan kétéves kora előtt a televíziót, 11 a rádiót, 4 a vezetékes/nem okostelefont, 3 a tabletet, 2 pedig az e-book-olvasót. Ez azt jelenti, hogy a gyermekek kevesebb mint a fele használta az eszközöket kétéves kora előtt. Azonban ezeket az eredményeket fontos, hogy óvatosan kezeljük, hiszen lehetséges, hogy a szülők csak az aktív használatot (önállóan kezeli, csatornát vált stb.) értik ezalatt, azonban a passzív használat (pl. csak nézi a televíziót) is ideértendő. A táblázat jól mutatja azt is, hogy a mai gyermekek már egyre kevésbé találkoznak a rádióval, az asztali számítógéppel és legnagyobb arányban a vezetékes telefonnal. Illetve hogy leginkább az okostelefonokat használják önállóan, már 4-5 éves kor környékén.

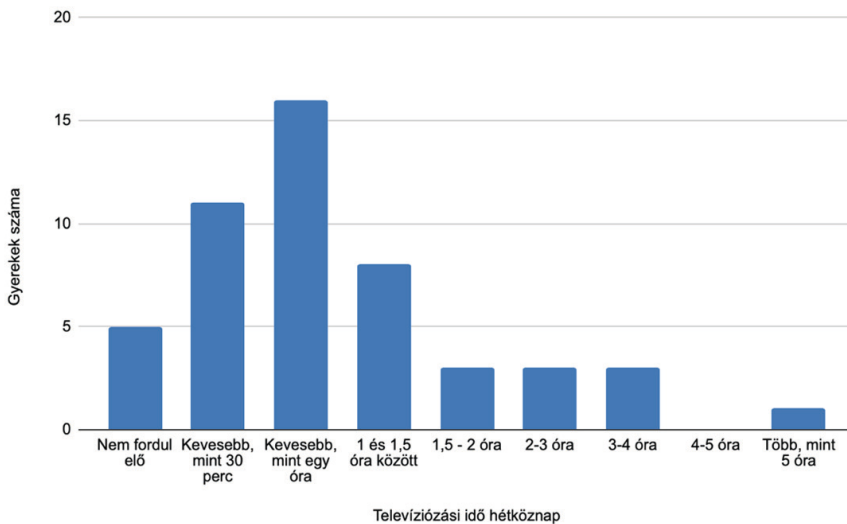
Fontosnak tartottam még, hogy a gyerekek milyen viszonyban állnak az egyes eszközökkel, és hogyan használják azokat. A szülők három lehetőség közül választhattak, amikor arra adtak választ, hogy az egyes eszközöket hogyan használják a gyermekek: vagy aktív (egyedül, önállóan bekapcsolja, csatornát vált, beír valamit, játszik vele, keres stb.), vagy passzív (nem önállóan végzi, csak nézi, befogadja a tartalmat), vagy pedig egyik sem. Az eszközhasználat milyenségének az aránya a televízióra, a telefonra és a tabletre vonatkozóan a következőképpen alakult.

Az IKT-eszköz típusa	Aktív használat (fő/db)	Passzív használat (fő/db)	Egyik sem (fő/db)
Okostelefon	25	15	10
Televízió	30	15	5
Táblagép / „tablet”	14	9	27

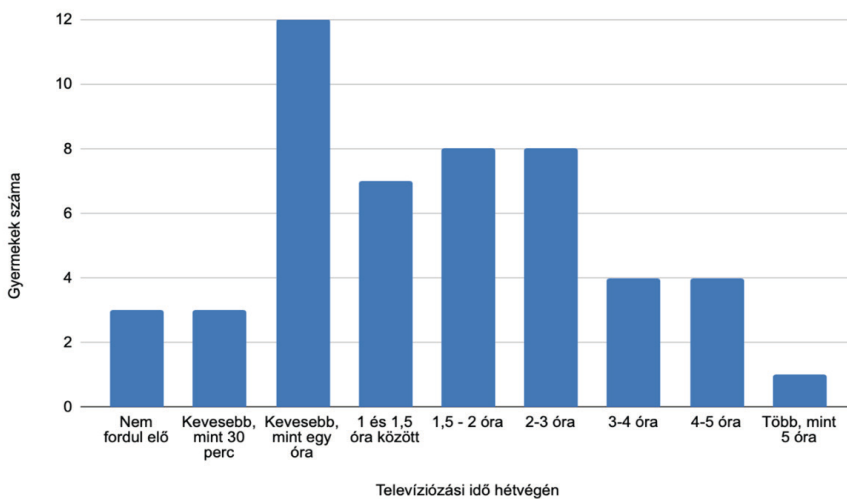
4. számú táblázat: Az aktív és a passzív eszközhasználat a televízió, az okostelefon és a tablet tekintetében. Forrás: saját adatgyűjtés, 2022

A negyedik táblázat jól mutatja, hogy mind a három esetben az eszközöket nagyobb arányban használják aktívan a gyermekek, mint passzívan. Viszont kiemelendő, hogy a legkisebb arányban a táblagépet használják ezen adatok alapján. A legnagyobb különbség a televízió terén mutatkozik. Az ezt követő kérdés alapján az is kiderült, hogy a gyermekek túlnyomó része mese- és videónézésre, illetve játékokra használja magát az internetet.

Az Amerikai Gyermekegyógyászati Akadémia (2016) szerint a kettő- és ötéves kor közötti gyermekek IKT-használata nem megfelelő, ha meghaladja a napi egy órát. Ennek tudatában fontosnak tartottam, hogy erről is láthassunk adatokat. A következőképpen alakultak:

1. számú grafikon: A gyerekek televíziós ideje hétköznap. Forrás: saját adatgyűjtés, 2022

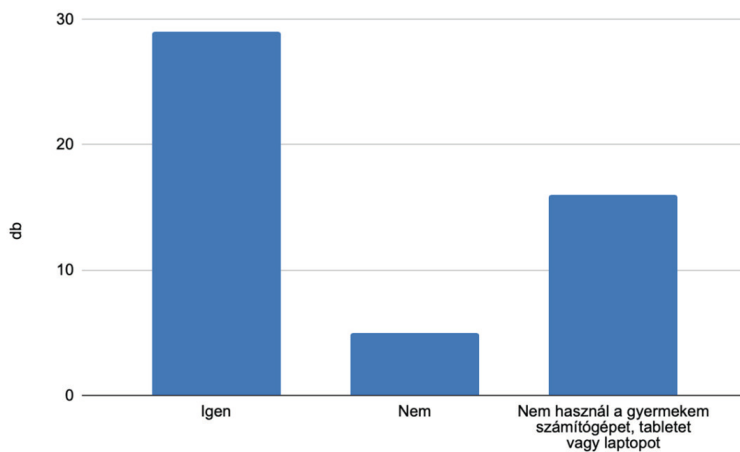

2. számú grafikon: A gyerekek televíziós ideje hétvégén.

Forrás: saját adatgyűjtés, 2022

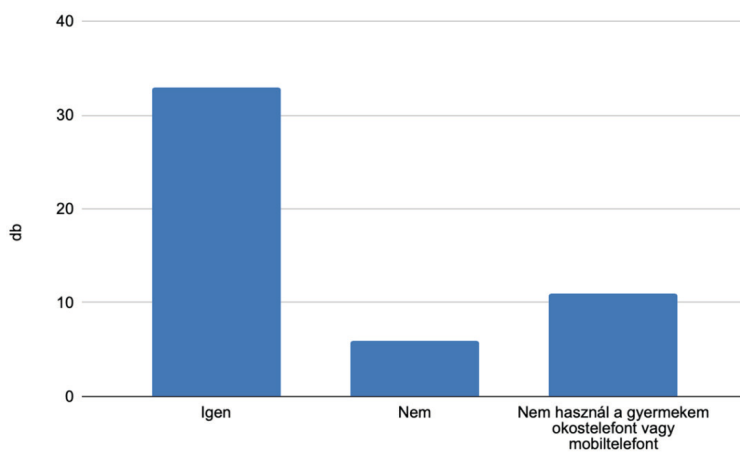
Jól látható az első és a második grafikon összehasonlítása alapján, hogy a hétvégén televízió előtt töltött idő jelentősen megnövekszik, és nagyobb azoknak a száma, akik egy óránál több időt töltenek a televízió előtt. Azonban mindkét helyen a kevesebb mint egy órát jelölték meg a szülők a legnagyobb arányban. Ezt követően már főként

a szülői kontrollra vonatkozó kérdések jelentek meg. Az első ilyen típusú kérdésben arra kerestem a választ, hogy csak szülői engedéllyel használhatják-e az egyes IKT-eszközöket a gyermekek.

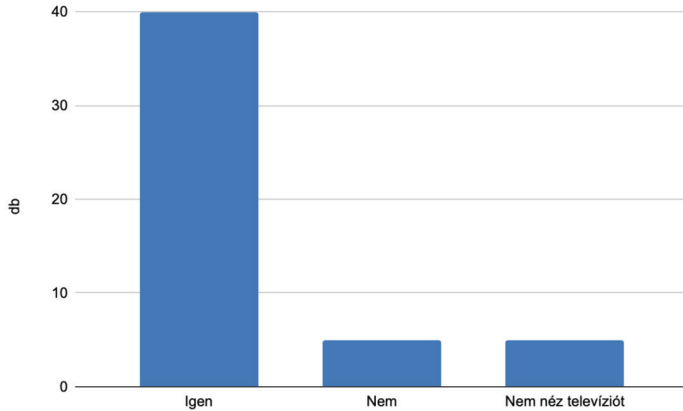
3. számú grafikon: Felügyelet a számítógép/laptop/tablet felett.

Forrás: saját adatgyűjtés, 2022

4. számú grafikon: Felügyelet az okostelefon, mobiltelefon felett.

Forrás: saját adatgyűjtés, 2022

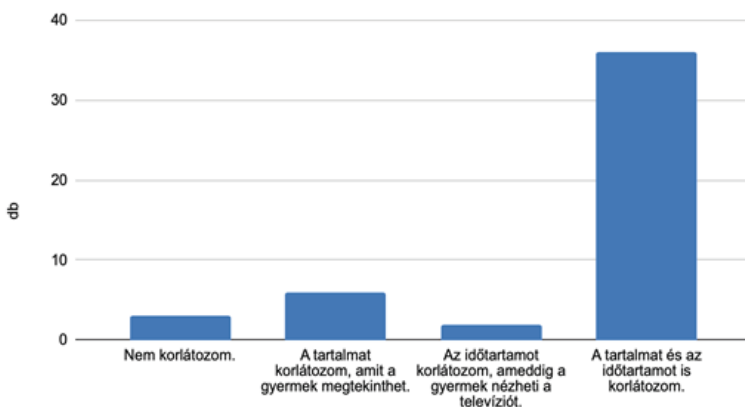

5. számú grafikon: Felügyelet a televízió felett.

Forrás: saját adatgyűjtés, 2022

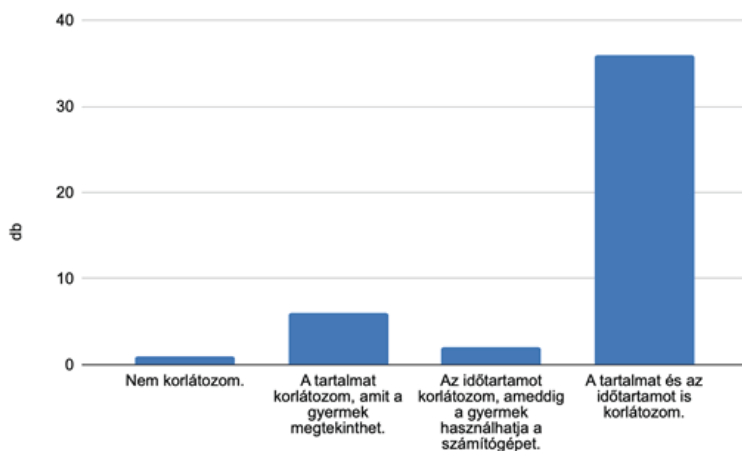
A harmadik, negyedik és ötödik táblázatot összevetve mindhárom esetben a legnagyobb arányban csak felügyelettel használhatják a gyermekek az eszközöket, azonban mindhárom esetben látható az is, előfordul, hogy nem csak felügyelettel használhatják. Emellett az is kiderül, hogy legkisebb mennyiségben a számítógépet/laptopot/tabletet használják a gyermekek, legnagyobb arányban pedig a televíziót.

A kérdéseknél kitértem arra is, hogy vajon hogyan korlátozzák a szülők a számítógép-/tablet-/laptop- és a televízióhasználatot. Ez egy fontos témakör, hiszen ezzel védhetjük meg a gyermekeket a túlzott IKT-használatától és attól, hogy olyan tartalmakat tekintsenek meg, amelyek nem nekik valók. A grafikonokon láthatóan alakultak az eredmények.

6. számú grafikon: A televízió használatának korlátozása.

Forrás: saját adatgyűjtés, 2022

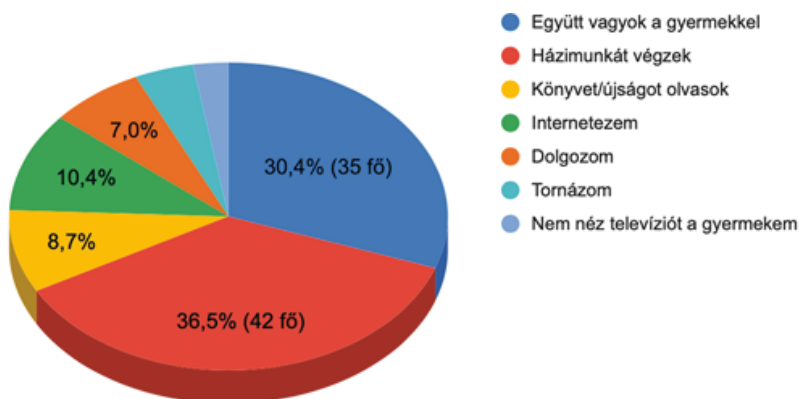

7. számú grafikon: A számítógép használatának korlátozása.

Forrás: saját adatgyűjtés, 2022

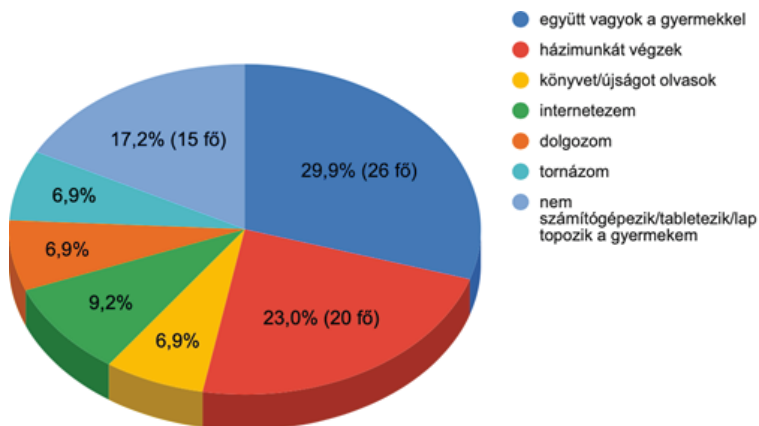
A hatodik és hetedik számú grafikon alapján látható, hogy a legtöbb szülő a tartalmat és az időtartamot egyaránt korlátozza. Azonban mindkét esetben megfigyelhető az is, hogy előfordul olyan, aki egyáltalán nem korlátozza a használatot.

A korlátozást követően arra is rákérdeztem a kitöltőknél, hogy miközben a gyermekük az IKT-eszközöket használja, ők mit csinálnak. Külön kérdésként jelent meg, hogy milyen tevékenység(ek)et végez, amikor tv-t/videót/DVD-t néz, és az, hogyha laptopozik vagy tabletezik.

1. számú diagram: Miközben a gyermeke tv-t/videót/DVD-t néz, Ön leggyakrabban mit szokott csinálni? Forrás: saját adatgyűjtés, 2022

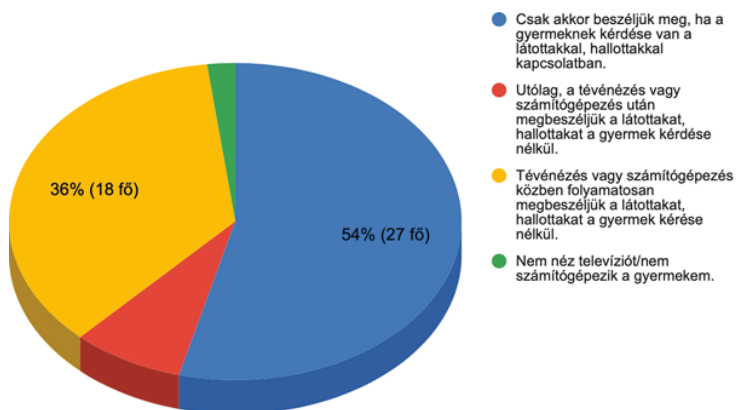

2. számú diagram: Miközben a gyermeke számítógépezik (vagy tabletezik, laptopozik), Ön leggyakrabban mit szokott csinálni? Forrás: saját adatgyűjtés, 2022

Az első és a második diagram összevetése is azt bizonyítja, hogy a gyermekek nagyobb arányban használják a televíziót, mint a tabletet/laptopot. Emellett az látható, hogy hasonló arányban vannak jelen a szülők a tevékenység közben, azonban televíziózás közben gyakrabban látható az, hogy házimunkát (is) végez a szülő.

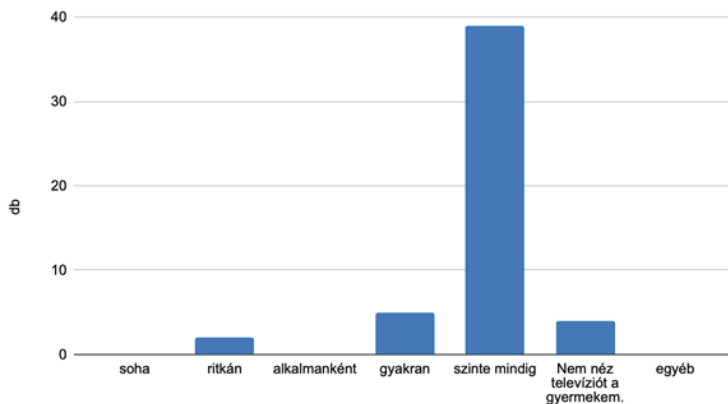
Annak érdekében, hogy a gyermek biztosan megértse a látottakat, illetve hallottakat, fontos, hogy a szülők megbeszéljék ezt a gyermekeikkel. Ezért megkérdeztem arról a szülőket, hogy mikor történik vagy történik-e megbeszélés az internetezés vagy televíziózás kapcsán. Az eredmények a következőket mutatják.

3. számú diagram: Milyen gyakran fordul elő, hogy megbeszéljük gyermekünkkel a televízióban vagy interneten, számítógépen látottakat, hallottakat? Forrás: saját adatgyűjtés, 2022

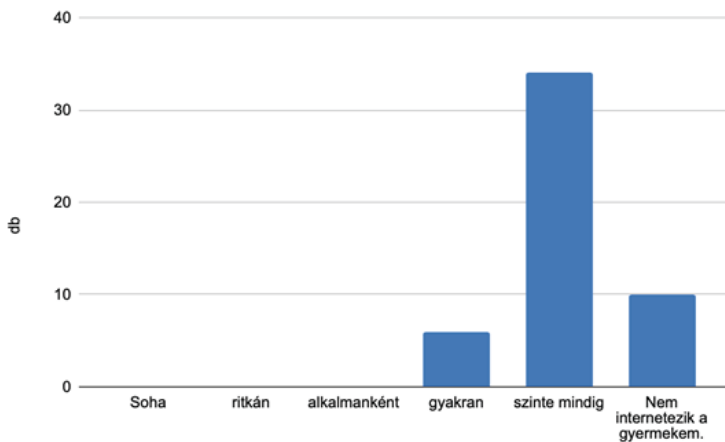
A harmadik számú diagram szerint az esetek több mint felében csak akkor beszélnek meg a gyermekekkel a látottakat/hallottakat, ha arra a gyermeknek igénye van, és kérdése van vele kapcsolatban. A második legmagasabb arány viszont azt jelzi, hogy az eszközhasználat közben is megtörténik a megbeszélés. Legalacsonyabb arányban pedig az látható, hogy az eszközhasználat után beszélnek meg a gyermekekkel a látottakat, illetve hallottakat.

A kontroll kérdésköréhez tartozik még, hogy ellenőrzik-e a szülők azokat a tartalmakat, amelyeket a gyermekük megtekint. A kérdőívben is vonatkozott erre két kérdés, az egyik a televíziós tartalmakra, a másik pedig az internetes tartalmakra.

8. számú grafikon: Milyen gyakran ellenőrzi, hogy mit néz a gyermeke a tévében?

Forrás: saját adatgyűjtés, 2022

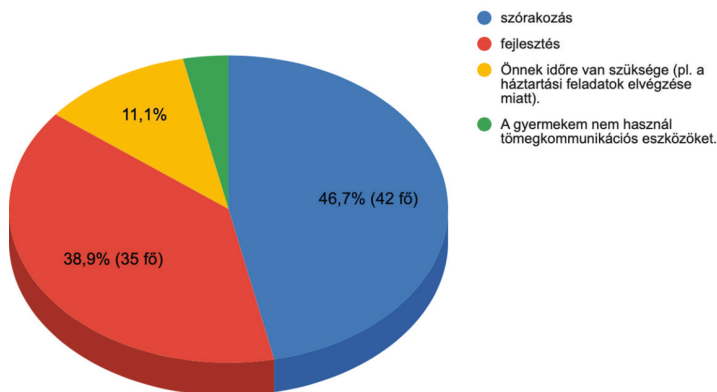

9. számú grafikon: Milyen gyakran ellenőrzi, hogy mit néz a gyermeke az interneten?

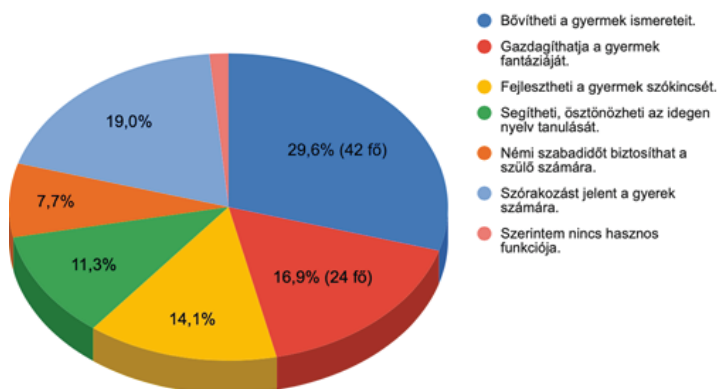
Forrás: saját adatgyűjtés, 2022

A nyolcadik és kilencedik számú grafikon alapján az látható, hogy a szülők mindkét esetben a legnagyobb arányban szinte mindig ellenőrzik a tartalmakat. Az internetezésnél nem, azonban a televíziózásnál látható olyan eset is, amikor csak ritka az ellenőrzés.

Az utolsó két kérdés arra vonatkozott, hogy a szülők mit gondolnak az IKT-eszközökről, milyen céllal adják gyermeküknek, és milyen pozitív vagy negatív hatásokat társítanak hozzájuk.

4. számú diagram: Milyen célból biztosítja gyermeke számára a tömegkommunikációs eszközök (TV/rádió/DVD/internet) használatát? Forrás: saját adatgyűjtés, 2022

5. számú diagram: Válassza ki azt, amit a TV-nézés/IKT-eszközhasználat/internetezés leghasznosabb funkcióinak tart! Forrás: saját adatgyűjtés, 2022

A negyedik és ötödik számú diagram segít bemutatni azt, hogy a szülők többsége szórakoztatás, illetve fejlesztés céljából alkalmazza az eszközöket. Emellett hasznosnak tartják, mert bővíthetik a gyermekek ismereteit, illetve szórakoztatást jelentenek a számukra. Viszonylag magas arányt ért még el az is, hogy a szülők szerint gazdagíthatják az eszközök a gyermekek fantáziáját. Ezt követően az, hogy segítheti és ösztönözheti az idegen nyelvek tanulását, majd az, hogy fejleszthetik a gyermek szókincsét. A legalacsonyabb arányban az jelenik meg, hogy időt biztosítanak a szülő számára.

A negyedik számú hipotézisemben azt feltételezem, hogy a felsőfokú szakképzettséggel vagy ennél magasabb szintű végzettséggel rendelkező szülők jobban kontrollálják a gyermekek IKT-használatát. Ennek alapján az ehhez tartozó kérdéseket a következő táblázatban vetem össze a két csoport alapján, az édesanya végzettségét tekintve, és külön véve a televízió- és az internethasználatot.

Kérdés (A televíziózás korlátozására vonatkozóan)	1. csoport Felsőfokú szakképzés vagy ennél magasabb szintű végzettség (31 fő)	2. csoport Érettségi vagy ennél alacsonyabb végzettség (19 fő)
A tv előtt töltött idő hétköznap átlagosan	19% 1 óra felett	63% 1 óra felett
Csak szülői felügyelettel használhatja gyermeke otthon a televíziót?	83% igen 4% nem 13% nem néz televíziót	73% igen 21% nem 5% nem néz televíziót
Korlátozza-e 5 év körüli gyermeke televízió előtt töltött idejét, ha igen, mi alapján?	83% időtartam és tartalom 6% tartalom 3% nem korlátoz 10% nem néz	57% időtartam és tartalom 15% tartalom 10% időtartam 5% nem korlátoz 17% nem néz
Milyen gyakran ellenőrzi, hogy mit néz a gyermeke a tévében?	87% szinte mindig 3% gyakran 10% nem néz	63% szinte mindig 21% gyakran 10% ritkán, 5% nem néz

5. számú táblázat: A televízió korlátozása végzettség szerint.

Forrás: saját adatgyűjtés, 2022

Az ötödik táblázat alapján látható, hogy a televíziózás terén az első csoport gyermekei átlagosan az ajánlásoknak megfelelően egy óránál kevesebb időt töltenek a televízió előtt. Azonban a második csoport átlagolt eredményét tekintve ez nem jelenthető ki, és többen használják egy óránál több ideig a televíziót, egy gyermek esetében a szülő négy-öt órát is jelzett. A felügyelet terén kis százalékban, de az első csoport gyermekeit felügyelik magasabb számban, és többen nem használják a televíziót. A korlátozás alapját tekintve szintén az első csoport magasabb arányban jelezte azt, hogy mind az időtartamot, mind a tartalmat is korlátozza, és a második csoport nagyobb arányban

nem korlátoz egyáltalán. Az ellenőrzés terén ismét az első csoport ellenőriz nagyobb arányban: szinte mindig. Ez alapján az mondható, hogy az első csoportban levő szülők magasabb arányban korlátozzák a televízióhasználatot.

Kérdés (Az internetezés, tablet, szg., telefon korlátozására vonatkozóan)	1. csoport Felsőfokú szakképzés vagy ennél magasabb szintű végzettség (31 fő)	2. csoport Érettségi vagy ennél alacso- nyabb végzettség (19 fő)
Csak szülői felügyelettel használhatja gyermeke otthon a számítógépet, tabletet, laptopot?	64% igen 0% nem 36% nem használ	47% igen 26% nem 26% nem használ
Csak szülői felügyelettel használhatja gyermeke otthon az okos telefont, mobiltelefont?	70% igen 4% nem 26% nem használ	57% igen 26% nem 16% nem használ
Korlátozza-e 5 év körüli gyermeke számítógép (laptop, tablet stb.) előtt töltött idejét, és ha igen, mi alapján?	83% időtartam és tartalom 6% tartalom 6% nem korlátoz	57% időtartam és tartalom 15% tartalom 10% időtartam 10% nem korlátoz
Milyen gyakran ellenőrzi, hogy mit néz a gyermeke az interneten?	64% szinte mindig 4% gyakran 22% nem internetezik	73% szinte mindig 26% gyakran

6. számú táblázat: Az internetezés, a tablet, a számítógép és a telefon korlátozása végzettség szerint. Forrás: saját adatgyűjtés, 2022

A hatodik táblázatból kiderül, hogy a felügyelet kapcsán ebben az esetben is az első csoport ért el magasabb százalékot, illetve a korlátozás terén szintén ez látható. Azonban a második csoport magasabb arányban jelezte azt, hogy a gyermekük nem használ internetet, illetve tabletet/laptopot/számítógépet. Az ellenőrzés résznél azonban a második csoport kitöltői jelezték magasabb százalékos arányban, hogy szinte mindig ellenőrzik gyermeküket. Viszont összességében ismét az mondható el, hogy az első csoporthoz tartozó szülők magasabb arányban kontrollálják a gyermekük eszközhasználatát.

A kérdőív bemutatását követően a Szól-e? eredmények összesített változatát is bemutatom az alábbi táblázat segítségével. Az eredményeket átlagolva ábrázolom szubtesztenként.

Szubteszt	Pontátlag
Szóemlékezet	7,76
Álszavak hallási megkülönböztetése	7,82
Formaegyeztetés	3,30
Nyelvtani morfémák – produkció	7,76
Nyelvtani morfémák – megértés	11,12
Álszóismétlés	28,06
Mondatismétlés – tartalom	3,96
Mondatismétlés – szerkezet	3,24
Hangtani tudatosság	3,96
Figurasor másolása	8,86
Gyors megnevezés (pont)	34,52
Gyors megnevezés (idő)	57,02

7. számú táblázat: A Szól-e?-eredmények átlagolt eredményei szubtesztenként.

Forrás: saját adatgyűjtés, 2022

Ahogy arról már fentebb is említést tettem, az Amerikai Gyermekgyógyászati Akadémia (2016) szerint a kettő- és öt éves kor közötti gyermekek IKT-használata nem megfelelő, ha meghaladja a napi egy órát. Ezért a Szól-e?-eredmények kapcsán összehasonlítottam a gyermekek azon két csoportját, akik egy óránál magasabb időtartamban használják a televíziót, és azokat, akik kevesebb mint egy órát használják a televíziót naponta.

Szubteszt	1 óránál magasabb időtartamban használók (18 fő)	1 óránál alacsonyabb időtartamban használók (32 fő)
Szóemlékezet	6,83	8,28
Álszavak hallási megkülönböztetése	8,16	7,62
Formaegyeztetés	3,33	3,28
Nyelvtani morfémák – produkció	5,94	8,78
Nyelvtani morfémák – megértés	10,27	11,59
Álszóismétlés	24,88	29,84
Mondatismétlés – tartalom	3,05	4,46
Mondatismétlés – szerkezet	2,61	3,59
Hangtani tudatosság	3,11	4,43
Figurasor másolása	7,55	9,59
Gyors megnevezés (pont)	34,88	34,31
Gyors megnevezés (idő)	66,05	51,93

8. számú táblázat: Szól-e?-eredmények a televízióhasználat függvényében.

Forrás: saját adatgyűjtés

A hetedik táblázat eredményei alapján nagyon szépen kirajzolódik, hogy melyek azok a területek, amelyeken az átlag szerint jobban, illetve gyengébben teljesített a két csoport. Az egy óránál magasabb arányban televíziót használók összesen három területen teljesítettek jobban, mint a másik csoport: az álszavak hallási megkülönböztetésében, a formaegyeztetésben és a gyors megnevezés pontszámainál, azonban itt az idejük több mint tíz másodperccel is alacsonyabb. Jelentős eltérések mutatkoznak a szóemlékezetben, a nyelvtani morféimák produktív szegmensében, az álszóismétlésben és a figurásor-másolás szubtesztben. A legjelentősebb eltérés az álszóismétlés esetén látható.

A magas, illetve az alacsony időtartamban IKT-eszközt használók eredményeit összehasonlítva a kétmintás t-próba segítségével is, melynek alapján több területen szignifikáns különbség mutatkozik meg. Ennek eredményei az alábbi táblázatban láthatóak.

Szubteszt	csoport	N	Mean	Std. Deviation	Two-Sided p
Szóemlékezet	alacsony	32	8,28	2,052	0,040
	magas	18	6,83	2,749	
Álszavak hallási megkülönböztetése	alacsony	32	7,63	2,060	0,399
	magas	18	8,17	2,333	
Formaegyeztetés	alacsony	32	3,28	1,442	0,902
	magas	18	3,33	1,414	
Ny. m. prod.	alacsony	32	8,78	2,825	0,002
	magas	18	5,94	2,920	
Ny. m. megért.	alacsony	32	11,59	0,979	0,028
	magas	18	10,28	2,244	
Álszóismétlés	alacsony	32	29,84	4,919	0,029
	magas	18	24,89	8,253	
Mondatismétlés – tartalom	alacsony	32	4,47	1,481	0,003
	magas	18	3,06	1,552	
Mondatismétlés – szerkezet	alacsony	32	3,59	1,341	0,065
	magas	18	2,61	1,914	
Hangtani tudatosság	alacsony	32	4,44	2,228	0,045
	magas	18	3,11	2,111	
Figurásor másolás	alacsony	32	9,59	2,298	0,047
	magas	18	7,56	3,761	
Gyors megnevezés – pont	alacsony	32	34,31	2,753	0,417
	magas	18	34,89	1,530	
Gyors megnevezés – idő	alacsony	32	51,94	12,165	0,032
	magas	18	66,06	24,470	

9. számú táblázat: A Szól-e? és a kérdőív egyes kérdései közötti korreláció.

Forrás: saját adatgyűjtés, 2022

2.4. *Diszkusszió*

Az eredmények alapján a következőkben elemzem, hogy az egyes hipotézisekben tett feltevések teljesültek-e.

1. számú hipotézis: Feltételezem, hogy a gyermekek jelentős százaléka már 2 éves kora előtt használja az IKT-eszközöket.

Ez a hipotézisem az én elérési körömbbe tartozó gyerekek között nem a feltételezésemnek megfelelő mértékben igazolódott be. Hiszen az 50 gyerek közül mindössze 14 találkozott két éves kora előtt televízióval, 11 a rádióval, négy a vezetékes/nem okostelefonnal, három a tablettel, kettő az e-book-olvasóval, az okostelefonnal, a kézi játékgéppel, a testtel irányítható játékkonzollal és az mp3-lejátszóval. Ez azt jelenti, hogy a gyermekek kevesebb mint fele találkozott az eszközökkel két éves kora előtt. Ez tekinthető pozitív eredménynek, hiszen az Amerikai Gyermekgyógyászati Akadémia (2019) ajánlásai alapján a 18 hónaposnál fiatalabb gyermekeknek nem ajánlatos az eszközökkel kapcsolatba lépniük.

2. számú hipotézis: Feltételezem, hogy magasabb az aktív eszközhasználók aránya, mint a passzívaké a televízió, az okostelefon és a tablet használatára vonatkozóan.

Ez a feltételezésem az eredmények alapján beigazolódott, mert mind a három eszközt tekintve magasabb arányban használják aktív módon, mint passzívan. A legnagyobb különbséget a televízióhasználat terén lehetett megállapítani.

3. számú hipotézis: Feltételezem, hogy a szülők többsége szórakoztatás céljából alkalmazza az IKT-eszközöket.

Ez a hipotézisem szintén beigazolódott, hiszen az 50 szülő közül 46% azt jelezte, hogy szórakoztatás céljából alkalmazza az eszközöket. Emellett magas számban (39%) jelölték még be a fejlesztési célzatot is, és 11% azt jelezte, hogy időre van szüksége, és amiatt használja az eszközöket.

4. számú hipotézis: Feltételezem, hogy a felsőfokú szakképzettséggel vagy ennél magasabb szintű végzettséggel rendelkező szülők jobban kontrollálják a gyermekeik IKT-használatát.

Az elemzés alapján az jelenthető ki, hogy a korlátozásra vonatkozó kérdések terén a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező szülők azokat a válaszokat választották, amelyek arra engednek következtetni, hogy magasabb arányban korlátozzák az eszközhasználatot. Így ez alapján az eredmények a feltételezéseim szerint alakultak.

5. számú hipotézis: Feltételezem azt is, hogy a televízióban/tableten/telefonon/számítógépen látottak megbeszélése a televíziózás és internetezés közben alacsony számban jelentkezik.

Ez a hipotézis is erősen beváltotta a feltételezéseimet. Az esetek több mint felében (54%) a szülők csak akkor beszélnek meg a gyermekükkel a látottakat, ha a gyermeknek kérdése van hozzá kapcsolódóan. Emellett azért 36%-ban az a visszajelzés érkezett, hogy az eszközhasználat közben beszélnek meg a látottakat, és mindössze 10% jelezte azt, hogy az eszközhasználat után vitatják meg a látottakat.

6. számú hipotézis: Feltételezem, hogy a verbális emlékezet terén gyengébben teljesítenek azok a gyermekek, akik több televíziót néznek. Így ez a Szól-e? szóemlékezet, illetve mondatismétlés szubtesztjében is érezhető lesz.

Az elemzés során az rajzolódott ki, hogy mind a szóemlékezet, mind a mondatismétlés szubteszteken valóban alacsonyabb pontszámot értek el átlagosan azok a gyermekek, akik több mint egyórányit használnak a televíziót. Így a hipotézisben tett feltételezésem beigazolódott.

7. számú hipotézis: Feltételezem, hogy azon gyermekek, akik az ajánlásoknál magasabb időtartamban (több mint egy óra) használnak a televíziót mint erős vizuális ingert, a hangtani tudatosság szubtesztben gyengébb eredményt érnek el.

Az ebben a hipotézisben tett feltételezésem beigazolódott. A gyermekek azon része, akik magas arányban használnak a televíziót, az átlagolt eredményt tekintve rosszabbul teljesítettek a legtöbb területen.

Összességében a kutatásomból azt szűrtem le, hogy egyes hipotézisekkel érdemes lenne nagyobb mintán is dolgozni. Ehhez biztosan több időre lesz szükség, hiszen olyan tényezők jelentkeznek a felvétel közben, amelyek nem befolyásolhatók (például a gyermekek betegsége). Azonban a Szól-e?-szűrőeljárást ennek ellenére is jó eszköznek éreztem, mert viszonylag alaposan megismerhettem a gyermekeket a beszédük szempontjából a vizsgálat közben, és közben számszerű adatokra tettem szert általa.

A kérdőívet tekintve már utólag én is látom, hogy hosszú, és lehetségesnek tartom, hogy ezért érkezett kevesebb kitöltés. Viszont az eredményei fontos kérdésekre adtak választ, és ezért okoz nehézséget a lerövidítése.

Fontosnak érzem, hogy a továbbiakban az eredmények alapján még foglalkozzunk ezzel a témával, hiszen jól látható volt a magas és az alacsony időtartamban televíziót használók közötti különbség a Szól-e?-szubtesztek eredményeiben.

III. ÖSSZEFOGLALÁS

Az egész pályamunkámra visszatekintve az egyik legfontosabb tényező az, hogy nagyon sokat tanulhattam belőle. Örülök, hogy egy olyan témát választottam, amelyben el tudtam merülni, és elhivatottan kereshettem hozzá az adatokat. Egy nagy tanulási folyamat volt, míg a szakirodalmi áttekintést megfogalmaztam, és megtaláltam a hozzá kapcsolódó irodalmakat. Az ott olvasottak azonban nemcsak a pályamunkához, hanem a saját szakmai tájékozottságomhoz is hozzájárítottak.

A szakirodalmi áttekintés alapján jutottam arra, hogy érdemes felmérni a gyermekek eszközhasználati szokásait és annak minőségét, időtartamát, illetve magát a szülői kontrollt felette. Emellett pedig fontosnak tartottam megtekinteni a Szól-e?-eredményeket a magas, illetve normál/alacsony televíziózási szokású gyermekek esetén, és mindezt összevetni.

Maga a kutatási rész azért, hogy nagyrészt személyesen vehettem fel a vizsgálatokat, szintén egy olyan gyakorlati tudáshoz jutottam hozzá, amelyet egy életen át már hasznosítani tudok. Emellett rengeteg szakmai kapcsolatot szereztem általa, hiszen nagyon sok logopédussal építhettem ki a jó kapcsolatot, akik azóta is érdeklődnek az eredmények iránt.

Talán a legnagyobb feladat a kérdőív kitöltésére való ösztönzés volt. Ezt igyekeztem a mellékletek között található plakát segítségével is megtenni, de a legtöbb esetben személyesen nem volt alkalmam a szülőkkel találkozni, így online formában, ismeretlenül nehéz volt a bizalom elnyerése.

Az eredményeket tekintve az látható, hogy az én kutatási körzetemben a gyermekek viszonylag alacsony százalékban lépnek kapcsolatba két éves koruk előtt az IKT-eszközökkel, azonban akik már használják, nagymértékben aktív használói az eszközöknek. A szülőket tekintve elmondható, hogy az eszközöket főként szórakoztatás és fejlesztés céljából alkalmazzák a gyermekeiknél. A kontroll terén az állapítható meg, hogy a főiskolai szakképzést végzett vagy ennél magasabb iskolai végzettségű szülőknél magasabb arányban jelenik meg az eszközök használatának kontrollálása. A Szól-e?-vizsgálat eredményeinek elemzése során két csoportra bontottam a gyermekeket. Az egyik csoport egy óránál magasabb időtartamban használja a televíziót, a másik pedig ennél alacsonyabb időtartamban. Ez alapján az eredmények azt mutatták, hogy a legtöbb szubteszten az alacsonyabb időtartamban használók érték el a jobb átlagot.

Az eredmények fényében azt javaslom, hogy érdemes lenne a kutatás folytatása nagyobb mintával és az egyes szubtesztek részletesebb kivizsgálásával, akár más egyéb vizsgálatok segítségével is igénybevételeivel.

Összességében úgy érzem, hogy végig tudtam csinálni azt, ami a terveim között szerepelt, és kaptam olyan eredményeket, amelyek további kérdéseket vetnek fel, illetve érdemesnek tartom, hogy foglalkozzak velük a későbbiekben.

Mint leendő gyógypedagógus nagyon fontosnak tartom ezt a témát és ennek a fontosságára való figyelemfelhívást. Céloom az, hogy minél többen megismerjék ezt a témát, és ezáltal tudatos döntéseket hozzanak a gyermekeikkel kapcsolatban, hiszen ezzel akár az életüket is megváltoztathatják.

IRODALOMJEGYZÉK

- Aradi M., Baranyi I., Csepregi A., Fehérné Kovács Zs., dr. Kas B., Kiss E., dr. Mlinkó R., Sós né Pintye M., dr. Stefanik K., dr. Telcs B., Varga Zs. (2019): *Ajánlások a fejlődési zavarok és az érzékszervi fogyatékoságok korai szűréséhez, állapotmegismeréséhez*. Módszertani kézikönyv. Családbarát Ország Nonprofit Közhasznú Kft. Budapest. Forrás: https://gyermekut.hu/pdf/ajanlasok_e-verzio.pdf (Letöltés: 2021. 12. 11.)
- Balogh É. (2004): *Fejlesztélektan*. Didakt Kiadó.
- Barabási A. L. (2008): *Behálózva – A hálózatok új tudománya*. Helikon.
- Berán E., Berta J., Csabai K., Márkus L., Medgyesi P. (2019): *Fejlesztélektan gyakorlatok*. Akadémiai Kiadó, Budapest. Forrás: <https://doi.org/10.1556/9789634544715> (Letöltés: 2022. 03. 13.)
- Bóna J. (2018): A beszédfejlődés kisgyermekkorától kamaszkorig. *Gyermeknevelés*. 6. 3. sz., 111–122. Forrás: <http://ojs.elte.hu/gyermeknevelés/article/view/559/458> (Letöltés: 2022. 01. 03.)
- Chonchaiya W, Pruksananonda C. (2008): *Television viewing associates with delayed language development*. Forrás: *Acta Paediatr.* Jul;97(7):977–82. doi: 10.1111/j.1651-2227.2008.00831.x. Epub 2008 May 2. PMID: 18460044.
- Cole, M., Cole, Sheila R. (2006): *Fejlesztélektan*. Osiris Kiadó, Budapest. Fordította: Bodor Péter, Bíró Szilvia, Kiss Szabolcs, Kalas Zsuzsa, Kéri Rita.
- Csapóné Ferenczi Sz. (2019). Szülők támogatása a kisgyermek megfelelő médiahasználatában. In: *A digitális világ hatása a gyermekekre*. III. Nemzetközi Kisgyermek-nevelési Konferencia. Apor Vilmos Katolikus Főiskola. Forrás: <http://real.mtak.hu/92172/1/A%20digitális%20világ%20hatása%20a%20gyermekekre.pdf> (Letöltés: 2021. 11. 19.)
- Danis I., Farkas M., Herczog M., Szilvási L. (2011): A koragyermekkorai fejlődés természete – fejlődési lépések és kihívások. *Biztos kezdet kötetek II*. Szakmai lektor: Stefanik K. Szerkesztő: Balázs I. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet. Budapest. Forrás: <https://mek.oszk.hu/14800/14806/14806.pdf> (Letöltés: 2021. 11. 22.)

- Dávid M., Dorner L., Hatvani A., Soltész P., Taskó T., Soltész-Várhelyi K. (2015): *Az IKT hatása a kognitív működésekre iskolákban*. Magyar Pszichológiai Szemle, 2016. 71. I/9. 165–195.
 Forrás: <http://real.mtak.hu/35610/1/0016.2016.71.1.9.pdf> (Letöltés: 2022. 01. 03.)
- Dávid M., Faragó B., Kecskeméti-Székely K. Zs., Taskó T. A. (2019): Kutatás az expresszív szókincs fejlettségének és az infokommunikációs eszközök használati gyakoriságának az összefüggéseiről kora gyermekkorban. *Anyanyelv-pedagógia* 2019. évi 4. szám
 Forrás: <https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=820> (Letöltés: 2021. 11. 22.)
- Dr. Donauer N. (2021): *Online felület használata, kutyüzés*. Észak-Közép-Budai Centrum Új Szent János Kórház és Szakrendelő YouTube csatornája, Online Tudástár Szülőkknek. Készült az Emberi Erőforrások Minisztériumának támogatásával.
 Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=9pbS50-00i8> (Megtekintés: 2022. 03. 25.)
- F. Lassú Zs., Megyeriné Fácskas J. (2021): „A tévé maradt az egyetlen lehetőség, ami lefoglalta őket” – Hatéves kor alatti gyermekek és családjuk digitális eszközhasználatának változása a Covid19 járvány idején. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat* 8. évf. 2. szám 187–204. Forrás: <http://ojs.elte.hu/gyermekneveles/article/view/2565> (Letöltés: 2022. 01. 05.)
- Faragó, B., Kecskeméti-Székely, Z. K., & Dávid, M. (2020). Infokommunikációs technológia használata kora gyermekkorban. *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat*, 8(1), 114–130. <https://doi.org/10.31074/gyntf.2020.1.114.130>
- Fehérné Kovács Zs., Kas B., Sós né Pintye M. (2018): *Szempontok a nyelv- és beszédfejlődési zavarok szűréséhez és állapot megismeréséhez*. Családbarát Ország Nonprofit Kft., Budapest. Forrás: http://real.mtak.hu/85740/1/Fehérné_Kas_Pintye_2018.pdf (Letöltés: 2021. 11. 21.)
- Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat XI. kerületi Tagintézménye: *A kötelező logopédiai szűrésekről*. Forrás: <https://11.fpsz.hu/a-kotelezo-logopediai-szuresekrol/> (Letöltés: 2021. 11. 21.)
- Gereben F., Fehérné Kovács Zs, Kas B., Mészáros A. (2012): *Beszéd- és nyelvi zavart mutató (beszédfogyatékos) gyermekek, tanulók komplex vizsgálatának diagnosztikus protokollja*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft.
 Forrás: http://paks.tmsz.hu/userfiles/files/diagnosztikai_kezikonyv_3fejezet.pdf (Letöltés: 2021. 11. 21.)
- Gerebenné Várbíró K., Reményi T., Rosta K. (2021): *Szenzoros információfeldolgozás, mozgás, nyelvi képesség A Frostig-elven alapuló nevelési terápia elmélete és gyakorlata*. Gondolat Kiadó, Budapest.

- Gyarmathy É. (2019). *Stabilitás a mobilitásban*. In: A digitális világ hatása a gyermekekre. III. Nemzetközi Kisgyermek-nevelési Konferencia. Apor Vilmos Katolikus Főiskola. Forrás: <http://real.mtak.hu/92172/1/A%20digitális%20világ%20hatása%20a%20gyermekekre.pdf> (Letöltés: 2021. 11. 19.)
- Györkő E. (2020): Az atipikus fejlődés alapvető kérdései (1. rész). *Iskolakultúra* 2020/10. Forrás: <http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/31868/33225> (Letöltés: 2022. 03. 20.)
- Györkő E. és Klein Á. (2018): A sírástól az első szótagig. *Gyermeknevelés*, 6. 3. sz., 70–76. Forrás: <http://ojs.elte.hu/gyermekneveles/article/view/539/439> (Letöltés: 2022. 03. 20.)
- Hajtó K., Lengyel A., Sós né Pintye M., Szabó M., Tóth A. (2019): *Gyermekút. Lépések. Módszertani kézikönyv. II. kötet*. Tájékoztató pontok a gyermeki fejlődéshez és eltéréseinek felismeréséhez (0–5 év). Családbarát Ország Nonprofit Közhasznú Kft. Budapest. Forrás: https://gyermekut.hu/pdf/Lepesek_II_e-verzio.pdf (Letöltés: 2022. 01. 10.)
- Kas B., Lőrík J., M. Bogáth R., Sz. Vékony A., Sz. Mályi N. (2012): *SZÓL-E? Szűrőeljárás az óvodáskori logopédiai ellátáshoz ÚTMUTATÓ*. LogoTech+ Kft., Székesfehérvár.
- Komár Z. (2017): Generációelméletek. *Új Köznevelés Folyóirat* 2017/8–9. Forrás: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/generacioelmeletek> (Letöltés: 2021. 11. 20.)
- Konok V., Peres K., Ferdinandy B., Jurányi Z., Bunford N., Ujfalussy D. J., Réti Z., Kampis G., Miklósi Á. (2020): Hogyan hat a mobilkészlet használata az óvodások figyelmére és társas-kognitív készségeire? *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat*, 8(2), 13–31. Forrás: <https://doi.org/10.31074/gyntf.2020.2.13.31> (Letöltés: 2022. 03. 02)
- Lendvainé Décsy K. M. (2007): *A megkészt beszédfejlődés lehetséges és kizárható okai, valamint terápiás lehetőségek és eredmények egy konkrét gyermek esetében*. Doktori értekezés. Pannon Egyetem Nyelvtudományi és Neveléstudományi Doktori Iskola, Veszprém. Forrás: https://konyvtar.uni-pannon.hu/doktori/2007/Lendvaine_Decsy_Kornelia_dissertation.pdf (Letöltés: 2022. 04. 07.)
- Mccrindle, M., Wolfinger, E. (2010): Az XYZ ábécéje. A nemzedékek meghatározása. *Korunk*, III. folyam, 21. 11. sz. Forrás: http://korunk.org/letoltpok/Z_RKorunk2010november.pdf (Letöltés: 2021. 11. 20.)
- Molnár Gy. (2008): Az IKT-val támogatott tanulási környezet követelményei és fejlesztési lehetőségei. *Szakképzési Szemle* XXIV. évfolyam 2008/3. Forrás: <http://www.mszt.iif.hu/documents/szsz0803-molnar.pdf> (Letöltés: 2021. 11. 07.)

- Neuberger T. (2014): *A spontán beszéd sajátosságai gyermekkorban*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.
 Forrás: <http://mek.oszk.hu/14900/14954/14954.pdf?fbclid=IwAR1unm8uM-I-obRIAvqlsCI-0KkhdIaujHAWimDqAlcFBXmnPSZorynfyFQ> (Letöltés: 2022. 02. 17.)
- Prensky, M. (2001): *Digitális bennszülöttek, digitális bevándorlók*. Fordította: Kovács Emese. Forrás: Ont he Horizon (NCB University Press, Vol. 9 No. 5. 2001. október) Copyright 2001. Marc Prensky http://goliat.eik.bme.hu/~emese/gtk-mo/didaktika/digital_kids.pdf (Letöltés: 2021. 11. 19.)
- Rác K., F. Földi R., Barthel B. (2012): A beszéd- és mozgásfejlődés összefüggései. *Gyógypedagógiai Szemle* 2012/2.
 Forrás: https://www.prae.hu/prae/gyosze.php?menu_id=102&jid=39&jaid=577 (Letöltés: 2022. 04. 07.)
- Rosta K. (2015): A nyelvi fejlődés folyamata, az eltérő nyelvi fejlődés korai felismerése és terápiája. *Gyermeknevelés Folyóirat* 3. évf. 2. sz., 121–130.
 Forrás: <http://ojs.elte.hu/gyermekneveles/article/view/688/583> (Letöltés: 2022. 02. 02)
- Rosta K. (2018): Az óvodáskori beszédzavarokról. *Gyermeknevelés*, 6. 3. sz., 93–98.
 Forrás: <http://ojs.elte.hu/gyermekneveles/article/view/557/456> (Letöltés: 2022. 02. 02.)
- Szekeres N. (2014). A mese élni tanít – Képzelet- és fantázia-tréning. *Új Köznevelés folyóirat*, 70 (1–2).
 Forrás: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/a-mese-elni-tanit> (Letöltés: 2022. 02. 13)
- Tancz T. (2011): *A kommunikáció és a nyelv fejlődése a kora gyermekkorban*. Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar. Pécs.
 Forrás: http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/kommunikacio_es_fejlodes/index.html (Letöltés: 2022. 03. 10.)
- Tarr É. (2017): Az ismeretlen eredetű beszédhanghibák felosztása. *Logopédia* II. évfolyam 1. sz., 5–18.
 Forrás: http://epa.oszk.hu/03000/03039/00002/pdf/EPA03039_logopedia_2017_1_005-018.pdf (Letöltés: 2022. 02. 16.)
- V. Konok, K. Liskai-Peres, N. Bunford, B. Ferdinandy, Zs. Jurányi, D. J. Ujfalussy, Zs. Réti, Á. Pogány, G. Kampis, Á. Miklósi (2021): *Mobile use induces local attentional precedence and is associated with limited socio-cognitive skills in preschoolers*. Science Direct. Elsevier Computers in Human Behavior. Volume 120, July 2021, 107658
 Forrás: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0747563221000807?via%3Dihub> (Letöltés: 2022. 02. 16.)

Yolanda (Linda) Reid Chassiakos, MD; Jenny Radesky, MD; Dimitri Christakis, MD; Megan A. Moreno, MD; Corinn Cross, MD; Council on communications and media; David Hill, MD; Nusheen Ameenuddin, MD; Jeffrey Hutchinson, MD; Alanna Levine, MD; Rhea Boyd, MD; Robert Mendelson, MD; Wendy Sue Swanson, MD (2016): *Children and Adolescents and Digital Media*. Pediatrics (2016) 138 (5): e20162593.

Forrás: <https://publications.aap.org/pediatrics/article/138/5/e20162593/60349/Children-and-Adolescents-and-Digital-Media> (Letöltés: 2022. 01. 30.)

Zemán A. A. (2020): *A vizuális ingerek és az életkor hatása a fonológiai tudatosság fejlődésére 4–6 éves korban*. Nyelvfejlődés csecsemőkortól kamaszkorig. Szerkesztette: Bóna Judit – Krepsz Valéria.

Forrás: https://www.eltereader.hu/media/2020/08/Bóna-Krepsz-Nyelvfejlődés-csecsemőkortól-kamaszkorig_WEB.pdf (Letöltés: 2022. 02. 05.)

Zóka K. (2019): *A világ befogadásának változásai kisgyermekkorban*. In: A digitális világ hatása a gyermekekre III. Nemzetközi Kisgyermek-nevelési Konferencia. Apor Vilmos Katolikus Főiskola.

Forrás: <http://real.mtak.hu/92172/1/A%20digitális%20világ%20hatása%20a%20gyermekekre.pdf> (Letöltés: 2021. 11. 19.)

(1) AAP Council on Communications and Media. (2016): *Media and Young Minds*. Pediatrics, 138. 5. sz.

Forrás: <https://doi.org/10.1542/peds.2016-2591> (Letöltés: 2021. 11. 19.)

(2) KSH (2012): *IKT-eszközök és használatuk*.

Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/ikt/ikt11.pdf> (Letöltés: 2021. 11. 19.)

(3) A SZÓL-E? szűrőeljárás weboldala – A szűrőeljárásról

Forrás: <http://www.szole.hu/index2.html> (Letöltés: 2021. 11. 21.)

(4) 1536/2016. (X. 13.) kormányi határozattal elfogadott Magyarország Digitális Oktatási Stratégiája (2016. 06. 30.)

Forrás: <https://digitalisjoletprogram.hu/files/55/8c/558c2bb47626ccb966050debb69f600e.pdf> (Letöltés: 2022. 02. 19.)

(5) 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet – a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről. (Hatály: 2017.IX.1. – 2017.IX.18.)

Forrás: <https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=a1300015.emm&targetdate=20170901&printTitle=15/2013.+%28II.+26.%29+EMMI+rendelet> (Letöltés: 2022. 02. 22.)

MELLÉKLETEK

1. számú melléklet

(Forrás: <http://ebmmsa.nmbh.hu/nemzetkozi-adatok/9-57#9-57>)

NMHH Egységes hírközlés-, média- és mozgókép-statisztikai adatbázis

Mobiltelefon előfizetések száma

Megnevezés	Me.	2016	2017	2018	2019	2020
Magyarország	ezer db	9 952	9 945	10 042	10 273	..

Megnevezés	Me.	2011	2012	2013	2014	2015
Magyarország	ezer db	11 690	11 579	11 590 R	11 726	9 952

Megnevezés	Me.	2006	2007	2008	2009	2010
Magyarország	ezer db	9 986	11 030	12 234	11 792	12 012

Megnevezés	Me.	2001	2002	2003	2004	2005
Magyarország	ezer db	4 967	6 863	7 945	8 727	9 320

Megnevezés	Me.	1996	1997	1998	1999	2000
Magyarország	ezer db	473	706	1 070	1 628	3 076

Megnevezés	Me.	1991	1992	1993	1994	1995
Magyarország	ezer db	8	23	46	143	265

Megnevezés	Me.	1990
Magyarország	ezer db	3

2. számú melléklet

(Forrás: <http://ehmmsa.nmbh.hu/nemzetkozi-adatok/9-57#9-57>)

NMHH Egységes hírközlés-, média- és mozgókép-statisztikai adatbázis

Számítógéphasználók a lakosság százalékában

Megnevezés	Me.	2016	2017	2018	2019	2020
Magyarország	%	75	75	..	..	..

Megnevezés	Me.	2011	2012	2013	2014	2015
Magyarország	%	69	72	73	76	..

Megnevezés	Me.	2006	2007	2008	2009	2010
Magyarország	%	56	60	66	65	67

Megnevezés	Me.	2002	2003	2004	2005
Magyarország	%	..	..	43	43

3. számú melléklet

(Forrás: <http://ebmmsa.nmbh.hu/nemzetkozi-adatok/9-57#9-57>)

NMHH Egységes hírközlés-, média- és mozgókép-statisztikai adatbázis

Internethasználók becsült száma összesen

Megnevezés	Me.	2016	2017	2018	2019	2020
Magyarország	ezer db	7 730	7 468	7 385	7 784	..

Megnevezés	Me.	2011	2012	2013	2014	2015
Magyarország	ezer db	6 799	7 041	7 232	7 515	7 730

Megnevezés	Me.	2006	2007	2008	2009	2010
Magyarország	ezer db	4 731	5 353	5 612	6 182	6 517

Megnevezés	Me.	2001	2002	2003	2004	2005
Magyarország	ezer db	1 480	1 600	2 400	2 700	3 736

Megnevezés	Me.	1996	1997	1998	1999	2000
Magyarország	ezer db	100	200	400	600	715

Megnevezés	Me.	1991	1992	1993	1994	1995
Magyarország	ezer db	0	5	20	50	70

Megnevezés	Me.	1990
Magyarország	ezer db	0

4. számú melléklet

Az Infokommunikációs technológiai eszközök használata c. kérdőív

Kedves Kitöltő!

Murár Nóra vagyok, az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem végzős gyógypedagógus (logopédia – inkluzív nevelés szakos) hallgatója. Ahhoz, hogy sikeresen befejezzem a kutatásomat, az Ön segítségére van szükségem.

A pályamunkám célja annak felmérése, hogy milyen infokommunikációs technológiai (IKT) eszközhasználat jellemzi az 5 évesek korosztályát, és milyen a nyelvi fejlettsége ezeknek a gyermekeknek. A következő kérdések tehát az Ön 5 év körüli gyermekének IKT-használati szokásaira vonatkoznak. A kitöltés névtelen, semmilyen következmény-nyel nem jár Önre nézve. Nincsenek „jó” és „rossz” válaszok, az Ön őszinte véleményére vagyok kíváncsi.

A vizsgálatban történő részvétel önkéntes és névtelen (anonim), a kódszám megadása ahhoz szükséges, hogy az adatait az 5 éves kori SZÓL-E?-szűrőeljárással össze tudjuk kapcsolni.

Kérem, amennyiben egyetért a fenti feltételekkel, a kódszáma megadását követően megjelenő kérdésre adott „Igen” válasszal igazolja. Ezzel hozzájárul a kutatásban való részvételhez.

A kérdőív 44 kérdésből áll, és körülbelül 15 percet vesz igénybe a kitöltése.

Köszönöm a segítségét és a kitöltésre szánt időt!

Kérem, írja le ide a következő kódot: A vizsgálatban részt vevő 5 év körüli gyermek születési éve és hónapja egybeírva és a vizsgálatban részt vevő keresztnevének első három betűje (pl. 201411BEN)

A kutatásban való részvételem körülményeiről részletes tájékoztatást kaptam, a feltételekkel egyetértek. (A válaszlehetőség elején levő körbe írt X-szel vagy aláhúzással jelölje a választ.)

- igen
- nem

1. Az Ön gyermekének a neme:

- fiú
- lány
- egyéb:

2. Hány éves és hány hónapos a gyermek? (Pl. 5 év 4 hónap)

---

3. Ikerterhességből született-e a gyermek? Ha igen, akkor kérem tölts ki valamennyi ikertestvérre vonatkozóan a kérdőívet.

- igen
- nem

4. Kérem, írja ide, hogy milyen kódot használt a gyermek ikertestvéreire vonatkozó kérdőívben (ha több ikertestvére is van a gyermeknek, akkor mindegyik kódot írja ide). A kód ebben az esetben is a gyermek születési éve és hónapja egybeírva, valamint a gyermek keresztnevének első három betűje (pl. 201411ANN)

---

5. A gyermek jelenlegi súlya:

---

6. A gyermek jelenlegi hossza:

---

7. Kérem, sorolja fel, kivel/kikkel él egy háztartásban a gyermek.

---

8. Kérem, jelölje meg a megfelelőt! Ön az adott gyermek ...

- Édesanyja
- Édesapja
- Egyéb:

9. Melyik évben született Ön?

---

10. Melyik évben született a gyermek másik szülője?

---

11. Mi az Ön legmagasabb iskolai végzettsége?

- Kevesebb mint 8 általános
- 8 általános
- Szakmunkásképző
- Érettségi
- Felsőfokú szakképzés
- Főiskola/egyetem
- Posztgraduális képzés
- Tudományos fokozat

12. Mi a gyermek másik szülőjének legmagasabb iskolai végzettsége?

- Kevesebb mint 8 általános
- 8 általános
- Szakmunkásképző
- Érettségi
- Felsőfokú szakképzés
- Főiskola/egyetem
- Posztgraduális képzés
- Tudományos fokozat

13. Lakóhely típusa:

- Község, falu vagy annál kisebb település
- Város
- Megyeszékhely
- Budapest

14. Kérem, jelölje be, hogy a következő munkavállalói csoportok közül melyikbe tartozik:

- Alkalmazott – vezető beosztásban
- Alkalmazott – beosztott
- Önálló vállalkozó
- Munkanélküli, álláskereső
- Gyermekgondozási ellátást kap (GYES, GYED)
- Háztartásbeli
- Nyugdíjas/rokkantnyugdíjas

15. Kérem, jelölje be, hogy a következő munkavállalói csoportok közül melyikbe tartozik a gyermek másik szülője:

- Alkalmazott – vezető beosztásban
- Alkalmazott – beosztott
- Önálló vállalkozó
- Munkanélküli, álláskereső
- Gyermekgondozási ellátást kap (GYES, GYED)
- Háztartásbeli
- Nyugdíjas/rokkantnyugdíjas

16. Volt-e bölcsődés vagy családi napközis a gyermeke?

- igen
- nem

17. Ha igen, hány hónapos korában kezdte el?

---

18. Igénybe vesz-e a család más, a hat év alatti gyermekeknek szóló napközbeni ellátásokat (pl. játszóház, baba-mama klub)?

- igen
- nem

19. Történt-e mélyreható változás a gyermek, család életkörülményeiben (egészségi vagy környezeti, pl. válás, munkahely elvesztése, anya vagy apa elvesztése stb.)?

- igen
- nem

20. Fokozottan gondozott volt-e az anya a várandóssága alatt? (Pl. magas vérnyomás, terhességi diabétesz stb.)

- igen
- nem

21. Van-e a gyermeknek olyan észlelt betegsége és/vagy eltérő-megkésett fejlődésre utaló jele, fogyatékosága, amely rendszeres kontrollt igényel? Ha igen, mi az?

- Nem, nincs.
- Igen, látássérült.
- Igen, hallássérült.
- Igen, autizmus spektrum zavar.
- Igen, a beszédfejlődés zavara.
- Igen, az értelmi fejlődés zavara.
- Igen, mozgássérült.
- Egyéb:

22. Hány IKT-eszköz van az otthonukban? Töltse ki a következő táblázatot, és választát jelölje X-szel! Ha nem rendelkezik az adott eszközzel, akkor válassza a 0-át!

	0	1	2	3	4	5
Televízió						
Okostelevízió						
Okostelefon						
Mobiltelefon (hagyományos nyomógombos)						
Vezetékes telefon						
Tablet (táblagép)						
Laptop/notebook/ netbook						
Asztali számítógép						
E-book-olvasó						

23. Rendelkezik-e az 5 év körüli gyermeke saját mobiltelefonnal, okostelefonnal?

- igen
 nem

24. Rendelkezik-e az 5 év körüli gyermeke saját számítógéppel, lappal vagy tablettel?

- igen
 nem

25. Használnak-e informatikai eszközöket az óvodában, ahová gyermeke jár? Ha használnak, milyen gyakran?

- Nem, nem használnak.
- Ritkábban, mint hetente (pl. havi egyszer).
- Hetente egyszer.
- Hetente többször.
- Naponta egyszer.
- Naponta többször.

26. Hány évesen használta először az 5 év körüli gyermeke az alábbi eszközöket? (Válaszát X-szel jelölje a táblázatban!)

	1 éves kora előtt	1-2 éves kora között	2-3 éves kora között	3-4 éves kora között	4-5 éves kora között	Soha nem használt még
Televízió						
Rádió						
Vezetékes telefon/nem okostelefon						
Okostelefon						
Asztali számítógép						
Táblagép/ „tablet”						
E-book-olvasó						
Kézi játékgép, pl. Nintendo, PSP kvarcjáték						
Olyan játékkonzol, amelyet testtel is lehet irányítani (pl. Wii, Kinect)						
Olyan játék, amelyet billentyűzettel, kézi vezérlővel vagy egyéb nagyobb mozgást nem igénylő játékvezérlővel lehet irányítani						
MP3-lejátszó						

27. Kérem, jelölje be, hogy a gyermek az adott eszközt AKTÍVAN használja-e (egyedül, önállóan bekapcsolja, csatornát vált, beír valamit, játszik vele, keres stb.), vagy PASSZÍVAN használja (nem önállóan végzi, csak nézi, befogadja a tartalmat, de ő maga nem önállóan használja).

	Aktív használat	Passzív használat	Egyik sem
Televízió			
Rádió			
Vezetékes telefon/nem okostelefon			
Okostelefon			
Asztali számítógép			
Táblagép/ „tablet”			
E-book-olvasó			
Kézi játékgép, pl. Nintendo, PSP kvarcjáték			
Olyan játékkonzol, amelyet testtel is lehet irányítani (pl. Wii, Kinect)			
Olyan játék, amelyet billentyűzettel, kézi vezérlővel vagy egyéb nagyobb mozgást nem igénylő játékvezérlővel lehet irányítani			
MP3-lejátszó			
Mesét néz a televízióban			
Nem mesét (pl. sorozatot, híreket) néz a televízióban			
Mesét néz vagy hallgat a számítógépen / laptopon / tableten / okostelefonon			
Valamilyen elektronikus eszközön játszik			
Videótelefonál (Skype vagy más szoftver segítségével)			
Telefonál (vezetékes vagy mobiltelefonnal)			
Üzenetet küld (chat funkció) (pl. matricát vagy hangulatjelet)			
Üzenetet küld (SMS) (pl. matricát vagy hangulatjelet)			
Keres az interneten (pl. képeket)			
Képeket nézeget az interneten			
Rajzol a számítógépen, laptopon, tableten, okostelefonon			
Zenét hallgat (pl. Youtube vagy egyéb oldal használatával)			
Videót néz (pl. Youtube)			
Saját készítésű családi videót nézeget			
Saját készítésű képeket nézeget			

28. Mit jelent az „internetezés” az Ön gyermeke esetében (mire használja a leggyakrabban az internetet, mi jellemzi gyermeke internethasználatát)?

29. Mennyi időt tölt az 5 év körüli gyermeke összesen a televízió képernyője előtt egy átlagos hétköznap és egy átlagos hétvégi napon? Ebből mennyi idő az, amikor kifejezetten a TV-képernyőre figyel a gyermek, és mennyi idő az, amikor a gyermeke nem a televíziót nézi, hanem egyéb tevékenység (pl. játék, evés...) közben be van kapcsolva a háttérben a TV-készülék? Jelölje be a táblázatban!

	Nem fordul elő	Kevesebb mint 30 perc	Kevesebb mint egy óra	1 és 1,5 óra között	1,5 – 2 óra	2-3 óra	3-4 óra	4-5 óra	Több mint 5 óra
Televízió előtt töltött idő hétköznap									
Televízió előtt töltött idő hétvégén									
Kifejezetten a TV-re figyelés ideje hétköznap									
Kifejezetten a TV-re figyelés ideje hétvégén									
Nem a televíziót nézi, csak a háttérben szól (hétköznap)									
Nem a televíziót nézi, csak a háttérben szól (hétvégén)									

30. Mennyi ideig képes az Ön gyermeke egyhuzamban a TV-képernyőre figyelni (amikor nem foglalkozik mással, csak a TV-nézéssel)?
- Nem néz televíziót a gyermekem.
  - 5 perc
  - 10 perc
  - 20 perc
  - 30 perc
  - 40 perc
  - 50 perc
  - 1 óra
  - Több mint egy óra.
31. Csak szülői felügyelettel használhatja gyermeke otthon a számítógépet, tabletet, laptopot?
- igen
  - nem
  - Nem használ a gyermekem számítógépet, tabletet vagy laptopot.
32. Csak szülői felügyelettel használhatja gyermeke otthon az okostelefont, mobiltelefont?
- igen
  - nem
  - Nem használ a gyermekem okostelefont vagy mobiltelefont.
33. Csak szülői felügyelettel használhatja gyermeke otthon a televíziót?
- igen
  - nem
  - Nem néz televíziót.
34. Korlátozza-e 5 év körüli gyermeke televízió előtt töltött idejét, és ha igen, akkor miben nyilvánul meg ez a korlátozás?
- Nem korlátozom.
  - A tartalmat korlátozom, amit a gyermek megtekinthet.
  - Az időtartamot korlátozom, ameddig a gyermekem nézheti a televíziót.
  - A tartalmat és az időtartamot is korlátozom.
  - Egyéb:

35. Mi alapján állít fel szabályokat gyermeke TV-nézésével kapcsolatban?

---

36. Korlátozza-e 5 év körüli gyermeke számítógép (laptop, tablet, stb.) előtt töltött idejét, és ha igen, akkor miben nyilvánul meg ez a korlátozás?

- Nem korlátozom.
- A tartalmat korlátozom, amit a gyermek megtekinthet.
- Az időtartamot korlátozom, ameddig a gyermekem használhatja a számítógépet.
- A tartalmat és az időtartamot is korlátozom.
- Egyéb:

37. Mi alapján állít fel szabályokat gyermeke számítógép- (laptop, tablet stb.) használatával kapcsolatban? Kérem, röviden fejtse ki írásban.

---

38. Miközben a gyermeke tv-t/videót/DVD-t néz, Ön leggyakrabban mit szokott csinálni? Több választ is megjelölhet!

- Együtt vagyok a gyermekkel.
- Házimunkát végzek (pl. főzés, mosás, takarítás).
- Könyvet/újságot olvasok.
- Internetezek.
- Dolgozom.
- Tornázom.
- Nem néz televíziót a gyermekem.

39. Miközben a gyermeke számítógépezik (vagy tabletezik, laptopozik), Ön leggyakrabban mit szokott csinálni? Több választ is megjelölhet!

- Együtt vagyok a gyermekkel.
- Házimunkát végzek (pl. főzés, mosás, takarítás).
- Könyvet/újságot olvasok.
- Internetezek.
- Dolgozom.
- Tornázom.
- Nem számítógépezik/tabletezik/laptopozik a gyermekem.

40. Milyen gyakran fordul elő, hogy megbeszéljük gyermekükkel a televízióban vagy interneten, számítógépen látottakat, hallottakat?
- Csak akkor beszéljük meg, ha a gyermeknek kérdése van a látottakkal, hallottakkal kapcsolatban.
  - Utólag, a tévénézés vagy számítógépezés után megbeszéljük a látottakat, hallottakat a gyermek kérdése nélkül.
  - Tévénézés vagy számítógépezés közben folyamatosan megbeszéljük a látottakat, hallottakat a gyermek kérése nélkül.
  - Nem néz televíziót/nem számítógépezik a gyermekem.
41. Milyen gyakran ellenőrzi, hogy mit néz a gyermeke a tévében?
- Soha
  - Ritkán
  - Alkalmanként
  - Gyakran
  - Szinte mindig
  - Nem néz televíziót a gyermekem.
42. Milyen gyakran ellenőrzi, hogy mit néz a gyermeke az interneten?
- Soha
  - Ritkán
  - Alkalmanként
  - Gyakran
  - Szinte mindig
  - Nem internetezik a gyermekem.
43. Milyen célból biztosítja gyermeke számára a tömegkommunikációs eszközök (TV/rádió/DVD/internet) használatát?
- Szórakoztatás
  - Fejlesztés
  - Önnek időre van szüksége (pl. a háztartási feladatok elvégzése miatt).
  - A gyermekem nem használ tömegkommunikációs eszközöket.
  - Egyéb:

44. A tévénézésnek/IKT-eszközhasználatnak/internetezésnek nemcsak hátrányai, hanem előnyei is lehetnek. Kérem, hogy az alábbiak közül válassza ki azt, amit a TV-nézés/IKT-eszközhasználat/internetezés leghasznosabb funkcióinak tart!

- Bővítheti a gyermek ismereteit.
- Gazdagíthatja a gyermek fantáziáját.
- Fejlesztheti a gyermek szókincsét.
- Segítheti, ösztönözheti az idegen nyelv tanulását.
- Némi szabadidőt biztosíthat a szülő számára.
- Könnyen elérhető családi program.
- Szórakozást jelent a gyerek számára.
- Szerintem nincs hasznos funkciója.
- Egyéb:

5. számú melléklet

A SZÓL-E? SZŰRŐELJÁRÁS ÉS AZ INFOKOMMUNIKÁCIÓS TECHNOLÓGIAI ESZKÖZÖK HASZNÁLATÁNAK ÖSSZEFÜGGÉSEI

Kedves Szülő!

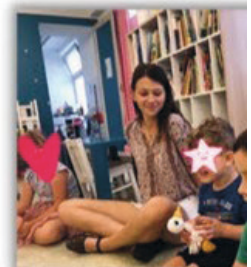
Murár Nóra vagyok az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem végzős gyógypedagógus (logopédia - inkluzív nevelés szakos) hallgatója. Ahhoz, hogy sikeresen elkészítem a szakdolgozatom és végre valóra váljon az az álmom, hogy a gyermekekkel foglalkozhassak, az Ön segítségére van szükségem.

A szakdolgozatom célja annak felmérése, hogy milyen infokommunikációs technológiai (IKT) eszköz-használat jellemzi az 5 évesek korosztályát és milyen a nyelvi fejlettsége ezeknek a gyermekeknek. A kérdőívben levő kérdések tehát az Ön 5 év körüli gyermeke IKT-használati (pl. tv, telefon) szokásaira vonatkoznak. A kitöltés névtelen és semmilyen következménnyel nem jár Önre nézve. Nincsenek "jó" és "rossz" válaszok, az Ön őszinte véleményére vagyok kíváncsi.

A vizsgálatban történő részvétel önkéntes és névtelen (anonim), a kódszám megadása ahhoz szükséges, hogy az adatait az 5 éves kori SZÓL-E? szűrőeljárással össze tudjam kapcsolni.

Kérem, amennyiben egyetért a fenti feltételekkel, írja be a következő linket a böngészőbe: <https://tinyurl.com/33hjn9r8>
Majd a kódszáma megadását követően megjelenő kérdésre adott „Igen” válasszal igazolja. Ezzel hozzájárul a kutatásban való részvételhez.

Köszönöm a segítségét és a kitöltésre szánt időt!

6. számú melléklet

Kedves Szülők!

Biztosan emlékeznek rá, hogy gyermekük részt vett a tanév elején a törvényben előírt, több év óta hagyományosan megvalósuló, logopédiai szűrésen, ami elsősorban a gyermekek kiejtését vizsgálta. Ez alapján fontossági sorrendet kellett felállítanom, ahol az életkor és a gyerekek beszédében jelentkező probléma súlyossága volt a döntő. A következő logopédiai szűrés a következő tanév elején lenne aktuális, de most jelentkezett az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem egyik kedves, végzős logopédus hallgatója – Murár Nóra –, akinek kutatási témája az Infokommunikációs technológiai (IKT) eszközök használatának beszédállapotra gyakorolt hatását vizsgálja. Így most szeretettel és tisztelettel kérem Önöket, hogy járuljanak hozzá, hogy gyermekük ismét egy részletesebb logopédiai állapotfelmérésen vegyen részt, aminek eredménye nagymértékben hozzájárul a további terápiás célok megvalósulásához (azoknál, akik már most is rendszeresen járnak foglalkozásra), ill. az esetlegesen a jövőben megvalósuló logopédiai fejlesztés során iránymutató lehet a terápia sikere érdekében.

A logopédiai állapotfelmérés eredményének megismerése minden szülő számára előre egyeztetett időpontban lehetséges. Itt a fejlesztéssel kapcsolatos további kérdéseket, lehetséges időpontokat is megbeszéljük. Továbbá kérem, hogy töltsék ki a hallgató által összeállított kérdőívet akár online, akár papíralapon, melyről hozzájárulásukat és visszajelzésüket e levél aláírásával, valamint a kitöltés módjának aláhúzásával s a pedagógiai asszisztenshez való eljuttatásával várom.

Előre is köszönöm együttműködésüket!

---

logopédus

Tel:

Hozzájárulok, hogy gyermekem részt vegyen a részletes logopédiai állapotfelmérésen.

.....
(szülő aláírása)

A hallgató által készített kérdőívet online / papíralapon szeretném kitölteni.
(A megfelelő rész aláhúzendő)